

Ewaluacja zewnętrzna Lokalnej Strategii Rozwoju

Lokalna Grupa Działania

Ponidzie

Kraków 2022

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

1. W ramach LSR wyznaczono dwa cele ogólne i pięć celów szczegółowych. Pierwszy cel ogólny to „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD”. Stanowił on odpowiedź na zdiagnozowane problemy związane z zachowaniem lokalnej tożsamości, dziedzictwa kulturowego obszaru, rozwoju turystyki i potrzeby jej promocji. W jego ramach wyznaczono trzy cele szczegółowe: 1.1. Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych, 1.2. Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej, 1.3. Promocja Ponidzia. Drugi cel ogólny to „Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD”. Stanowił on odpowiedź na zdiagnozowane problemy związane z przedsiębiorczością, rynkiem pracy, rozwojem gospodarczym oraz wzrostem aktywności, współpracy i integracji mieszkańców. Dopasowano do niego dwa cele szczegółowe: 2.1. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku. 2.2. Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy.
2. Naborów nie było zbyt wiele i większość zrealizowano na samym początku ewaluowanego okresu, co było zgodne z przyjętymi założeniami odnośnie wdrażania LSR. W 2022 roku rozpoczęto jeszcze dodatkowy nabór na podejmowanie działalności gospodarczej. W konsekwencji działania były bardzo intensywne, ale przyniosły oczekiwane rezultaty. Sam przebieg naborów nie budzi żadnych zastrzeżeń.
3. Realizacja rzeczowa i finansowa przebiega zgodnie z założeniami. Dane z postępów potwierdzają, że większość strategii jest już zrealizowana. W przypadku większości przedsięwzięć przyznano i wypłacono całość albo zdecydowaną większość środków. Bardzo istotne jest to, że LGD Ponidzie posiada dodatkowo plan na dokończenie działań.
4. W przypadku rozwoju gospodarczego powstało sporo nowych firm i niewątpliwie działania LGD wpłynęły na poprawę sytuacji na rynku pracy.

Realizowano operacje, które przysłużyły się także wzrostowi atrakcyjności gmin obszaru LGD oraz dotyczyły zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Dało się zaobserwować także zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

5. W realizowanej LSR grupę defaworyzowaną stanowią: osoby bezrobotne, młodzież do 26 roku życia, osoby powyżej 50 roku życia, osoby niepełnosprawne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy. Doboru dokonano ze względu na dostęp do rynku pracy i/lub zagrożenie wykluczeniem społecznym. Wybór należy uznać za słuszny, a prowadzone działania niewątpliwie pomogły grupom defaworyzowanym. Szczególnie skorzystały na nich osoby bezrobotne (operacje przedsiębiorcze), ale też i osoby młode i starsze. Warte podkreślenia jest także to, iż po środki sięgały osoby niepełnosprawne. Działaniami z zakresu infrastruktury i dziedzictwa kulturowego zainteresowane były przede wszystkim ochotnicze straże pożarne i koła gospodyń wiejskich.
6. LGD Ponidzie zrealizowała już dwa projekty współpracy: „Kreator przedsiębiorczości” oraz „ŚWiAT”. Pierwszy z nich polegał na promowaniu lokalnej przedsiębiorczości, pomocy w tworzeniu nowych działalności gospodarczych i wspieraniu funkcjonujących firm, a także kształtowaniu postaw przedsiębiorczych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Zadania realizowane przez LGD Ponidzie polegały głównie na świadczeniu wsparcia dla osób planujących założyć własną działalność gospodarczą. Drugi z projektów to „ŚWiAT” (Świątokrzyska Wspólna i Aktywna Turystyka). Podstawowym działaniem było tworzenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych, a dodatkowo utworzono dwa miejsca odpoczynku dla osób realizujących turystykę rowerową, zakupiono rowery i utworzono bezpłatny punkt ich wypożyczania czy zorganizowano rajd rowerowy.
7. Pracownicy biura o prowadzonych działaniach animacyjnych czy promocyjnych informują przede wszystkim poprzez zamieszczanie informacji na tablicy ogłoszeń, na stronie internetowej LGD oraz na portalu

Facebook. Ogłoszenia o konsultacjach dotyczących naborów wniosków czy rozliczaniu projektów wysyłane są na adresy mailowe członków Zarządu w poszczególnych gminach lub pracowników urzędów gmin (z prośbą o umieszczenie informacji na stronie internetowej oraz na tablicy ogłoszeń gminy). W ramach działań promocyjnych pracownicy biura m.in. biorą udział w wydarzeniach kulturalnych na obszarze LGD i przygotowują kalendarz promocyjny. Prawidłowo realizowane są działania doradcze.

8. Świetne postępy w realizacji LSR stanowią dowód na to, że procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste dla beneficjentów. Warto podkreślić, że opracowany na rzecz wdrażania LSR LGD Ponidzie system kryteriów dla poszczególnych przedsięwzięć był obiektywny i jednoznaczny. Kryteria wyboru dobrze odgrywały swoją rolę i przyczyniały się do wyboru najlepszych projektów, które były spójne z celami LSR. Przedstawiciele LGD dołożyli starań by procedury i kryteria wyboru były możliwie najbardziej przyjazne dla beneficjentów i wnioskodawców.

2. Spis treści

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania	3
2. Spis treści	6
3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji	8
4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania	11
5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją	14
5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność	14
5.2. Główne założenia Lokalnej Strategii Rozwoju	25
5.3. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR	28
5.4. Projekty współpracy	32
5.5. Działanie poza RLKS	34
5.6. Działalność biura LGD	35
5.6.1. Ogólna organizacja pracy	35
5.6.2. Szkolenia pracowników i organów LGD	36
5.6.3. Realizacja planu komunikacji	37
5.6.4. Doradztwo	44
5.7. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności	47
6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	50
6.1. Stopień osiągnięcia celu głównego	50
6.2. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na kapitał społeczny	51
6.3. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na przedsiębiorczość	53
6.4. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na turystykę i dziedzictwo kulturowe obszaru	54
6.5. Ocena zrealizowanych operacji pod kątem realizacji potrzeb grup defaworyzowanych zdefiniowanych w LSR	55
6.6. Innowacyjność	56
6.7. Ocena jakości i przydatności wdrożonych projektów współpracy	57
6.8. Ocena skuteczności i efektywności działalności LGD przy wdrażaniu LSR i animowaniu lokalnych partnerów oraz ocena pracy biura	57
6.9. Ocena procesu wdrażania	58
6.10. Wartość dodana podejścia LEADER w okresie wdrażania LSR (2015-2023)	59

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje do dokumentu strategicznego na nowy okres programowania.	60
8. Spis tabel i wykresów	62
9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania	64
Ankieta dla mieszkańców terenu Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE	64
Ankieta przeprowadzona w ramach badania efektywności świadczonych usług doradczych.....	67

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Przedmiotem badania, którego wyniki prezentowane są w niniejszym raporcie, była Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Ponidzie przygotowana w okresie programowania UE 2014-2020 oraz działania podjęte na rzecz jej realizacji w latach 2016-2021. Celem badania było dokonanie oceny działań podejmowanych na rzecz realizacji celów zapisanych w LSR.

Badanie zostało przeprowadzone przez Fundację Socjometr – niezależny podmiot specjalizujący się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Zestaw tych pytań był wspólny dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie świętokrzyskim, co było efektem zastosowanego w tym regionie systemu ewaluacji (więcej informacji na ten temat w kolejnym rozdziale).

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?

- b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
- 4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
- 5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- 6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
- 7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
- 8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
- 9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?

- c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

10. Wartość dodana podejścia LEADER

- a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań LGD, które zostały poddane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów.
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju.
4. Funkcjonowanie organów LGD.
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej).
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego.
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR.
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Opisywane tu badanie jest częścią większego projektu badawczego realizowanego przez Fundację Socjometr we współpracy ze Świętokrzyską Siecią LGD. Polega on na realizowaniu monitoringu i ewaluacji według metodologii wspólnej dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie świętokrzyskim. Projekt ten jest unikatowy w skali kraju i z pewnością może być uznany za dobrą praktykę, ponieważ wprowadza on nową jakość w zakresie ewaluacji procesu wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju. Najważniejszą merytoryczną korzyścią ze stosowania przez świętokrzyskie LGD wspólnej metodologii monitoringu i ewaluacji procesu wdrażania LSR jest możliwość zbierania danych porównywalnych w skali całego województwa. Podwaliny pod współpracę w tym zakresie zostały położone w okresie programowania 2007-2013. W obecnym okresie programowania została ona rozszerzona na wszystkich członków Świętokrzyskiej Sieci LGD, co pozwoli w przyszłości na stworzenie wyczerpującego, zbiorczego raportu z działalności wszystkich tworzących ją Lokalnych Grup Działania.

Prowadzenie ewaluacji we współpracy ze Świętokrzyską Siecią LGD, a nie z pojedynczymi Lokalnymi Grupami Działania jest korzystne nie tylko ze względów merytorycznych, ale także ze względów praktycznych, ponieważ taki model działania umożliwił wdrożenie kompleksowego systemu monitoringu i ewaluacji. Główne założenia tego systemu:

- LGD-y otrzymały wspólne narzędzia badawcze. Były to, po pierwsze, wystandaryzowane ankiety mierzące jakość i efektywność doradztwa, ankiety przeznaczone dla mieszkańców obszaru LGD, ankiety dla uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych. Zarząd każdej z Lokalnych Grup Działania mógł wybrać, które z tych narzędzi należy zastosować, można było korzystać także z nich wszystkich. Niezależnie od tych decyzji zastosowanie wystandaryzowanych ankiet pozwoliło na uzyskanie danych, które możliwe są do agregowania w skali województwa. Drugim rodzajem wspólnych dla wszystkich świętokrzyskich LGD narzędzi były arkusze do monitorowania danych własnych. Mogą one być wypełniane na bieżąco lub w określonych momentach w danym roku kalendarzowym. Arkusze te ułatwiają prowadzenie monitoringu, ponieważ gromadzą w jednym pliku wiele

różnych danych. Dodatkową ich zaletą jest to, że niejako wymuszają systematyczność prowadzenia monitoringu. Wystandardyzowany formularz pozwala także na gromadzenie danych porównywalnych pomiędzy poszczególnymi Lokalnymi Grupami Działania. Trzecim rodzajem narzędzi wchodzących w skład systemu monitoringu i ewaluacji są scenariusze wywiadów z pracownikami oraz członkami organów LGD. Scenariusze te opracowane zostały na podstawie wydanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Wytycznych nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

- Lokalne Grupy Działania samodzielnie zbierają dane ilościowe za pomocą ankiet oraz gromadzą dane własne. Badacze z Fundacji Socjometr odpowiedzialni są za przeprowadzenie badań jakościowych. Bardzo istotne jest również, że gromadzone dane wykorzystywane są w czasie prowadzonych co roku warsztatów refleksyjnych w ramach ewaluacji on-going. Przekazywane zbiory danych są poddawane analizie przez ekspertów Fundacji oraz przekazywane Lokalnym Grupom Działania w formie prezentacji kompatybilnej ze scenariuszem spotkań refleksyjnych.
- Powiązanie ze sobą procesów monitorowania postępów w realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju, prowadzenia ewaluacji on-going, oceny śródkresowej oraz końcowej pozwala na znaczne oszczędności czasu i środków finansowych. Pracownicy LGD mają ściśle wyznaczone zadania w zakresie monitoringu, które zajmują stosunkowo niewiele czasu w porównaniu z sytuacją, gdy samodzielnie musieliby opracowywać narzędzia i analizować wszystkie dane. Zastosowanie wspólnych narzędzi i procedur ewaluacji w skali województwa spowodowało, że koszt ich stworzenia i wdrożenia został rozłożony na wiele podmiotów, co pozwoliło Lokalnym Grupom Działania na znaczne oszczędności środków finansowych w zakresie analiz, które zgodnie z Wytycznymi nr 10/1/2022 muszą być zlecane podmiotom zewnętrznym.

Zastosowane podejście badawcze opiera się na zasadzie triangulacji, czyli zapewnieniu trafności i rzetelności wyników badań poprzez gromadzenie danych za pomocą różnych technik badawczych. W przypadku projektu, którego wyniki są opisane w niniejszym raporcie zastosowano szeroki zestaw technik badawczych i analitycznych:

- analiza desk research (zbieranie i analizowanie danych zastanych, w tym dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane gromadzone przez LGD w ramach monitoringu),
- analizy ilościowe (ankieta kierowana do beneficjentów i ankieta kierowana do mieszkańców obszaru),
- badania jakościowe przy użyciu scenariuszy wywiadów indywidualnych (IDI) i grupowych („fokusów”). Wywiady przeprowadzono z pracownikami biura LGD oraz z przedstawicielami organów stowarzyszenia.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

Lokalna Grupa Działania Ponidzie funkcjonuje na terenie pięciu gmin: Kije, Michałów, Złota (gminy wiejskie), Działoszyce i Pińczów (gminy miejsko-wiejskie). Wszystkie gminy położone są w obrębie województwa świętokrzyskiego, w powiecie pińczowskim. Powierzchnia całego obszaru wynosi 613 km². Zdecydowanie największą pod względem powierzchni jest gmina Pińczów (213 km²), a najmniejsza jest gmina Złota (82 km²). Obszar działania jest spójny terytorialnie i łączy go tradycje historyczne, kulturowe i przyrodnicze.

Rysunek 1. Obszar LGD Ponidzie.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 roku obszar LGD zamieszkiwało 40 611 osób. W 2021 roku wskaźnik był znacznie niższy i wyniósł 38 034. Należy podkreślić, że w latach 2016-2021 liczba mieszkańców spadła w każdej z gmin obszaru LGD. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy wchodzące w skład LGD, zdecydowanie najliczniej zamieszkiwana jest gmina Pińczów, a pozostałe gminy mają dość zbliżoną populację. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	5 107	5 033	4 958	4 900	4 836	4 745
Kije	4 480	4 431	4 415	4 373	4 320	4 282
Michałów	4 644	4 634	4 606	4 564	4 516	4 460
Pińczów	21 088	20 938	20 831	20 626	20 379	20 175
Złota	4 519	4 461	4 461	4 463	4 436	4 372

Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.

Kwestią wymagającą analizy są dochody gmin. Stanowią one parametr obrazujący w pośredni sposób dochodowość mieszkańców, ale także opisujący poziom rozwoju sektora gospodarczego. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, który stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźniki w 2021 roku w gminach wchodzących w skład LGD kształtowały się w przedziale 967,30 (Złota) – 1 738,35 (Pińczów). Warto dla porównania

odnotować, że najwyższym wskaźnikiem G w Polsce może się pochwalić gmina Kleszczów – w 2021 wyniósł on 29 808,10 zł (w 2020 roku - 31 028,40 zł). Najniższy wskaźnik G obliczono dla gminy Potok Górny – 485,66 zł w 2021 roku (w 2020 roku - 454,97 zł). Szczegóły dotyczące dochodów gmin wchodzących w skład LGD Ponidzie obrazuje poniższa tabela.

Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD							
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	851,34	863,75	899,20	892,08	922,22	991,26	1 100,71
Kije	937,76	1 209,01	1 433,27	1 009,81	1 054,23	1 178,07	1 257,55
Michałów	965,86	901,10	941,54	838,89	880,67	942,72	1 042,79
Pińczów	1 383,79	1 357,11	1 520,73	1 451,24	1 533,13	1 654,73	1 738,35
Złota	772,46	775,05	761,90	781,72	846,96	972,06	967,30

Tabela 2. Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.

Kolejną kwestią wymagającą omówienia są wydatki gmin. W latach 2015-2020 w niemal wszystkich gminach obszaru LGD wydatki rosły i należy zauważyć, że wzrosty te były dość znaczne (w przypadku gminy Michałów aż o 2 054,54 zł). W 2020 roku największe wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca miała gmina Michałów (5 363,52 zł), a najniższe gmina Złota (4 223,16 zł). Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotych (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Działoszyce	3 391,57	3 106,54	3 282,37	4 256,64	4 518,84	4 843,30
Kije	5 321,55	3 725,42	3 736,13	3 916,46	4 424,01	4 442,47
Michałów	3 308,98	3 085,98	4 094,23	4 730,34	4 439,96	5 363,52
Pińczów	3 385,40	3 332,08	3 606,72	3 755,50	4 421,33	4 544,26
Złota	2 673,09	3 179,64	4 000,08	4 048,40	3 992,67	4 223,16

Tabela 3. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotych.

Gminy wchodzące w skład LGD Ponidzie na tle wszystkich gmin województwa świętokrzyskiego wypadają przeciętnie. W kategorii uwzględniającej dochody budżetu gminy na jednego mieszkańca wskaźnik powyżej średniej dla województwa świętokrzyskiego posiada jedynie gmina Działoszyce. Najłabiej spośród gmin obszaru LGD wypadła tutaj gmina Złota. W przypadku wydatków budżetu gminy na jednego mieszkańca jedyną gminą, która przekroczyła średnią województwa jest gmina Michałów, a najgorzej wypadła w tej kategorii ponownie gmina Złota. Gmina Pińczów jest jedyną, która przekroczyła średnią jeśli chodzi o ilość podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, a wskaźniki pozostałych gmin dość znacznie od tej średniej odstawały. Jeśli chodzi natomiast o środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych, wartości przy gminach obszaru LGD wypadają bardzo źle w porównaniu do średniej województwa, z czego zdecydowanie najmniej środków posiadała gmina Kije. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Nazwa gminy	Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym
Działoszyce	5 631,28	2 309 042,69	4 843,30	1 043,4
Kije	5 184,51	531 910,92	4 442,47	1 141,7
Michałów	5 408,25	1 952 265,58	5 363,52	1 004,1
Pińczów	4 970,74	1 875 148,72	4 544,26	1 370,5
Złota	4 512,11	1 125 777,33	4 223,16	1 081,3
Średnia województwa świętokrzyskiego	5 569,83	3 624 734,74	5 234,57	1 273,0

Tabela 4. Gminy wchodzące w skład LGD na tle innych gmin.

Obszar LGD posiada charakter rolniczo-przemysłowy. Przemysł zlokalizowany jest głównie na terenie gminy Pińczów i oparty na przetwarzaniu naturalnych złóż gipsu, wapieni oraz produktów rolnych. W LSR zwracano uwagę, że teren LGD cechuje się brakiem nowych inwestycji, niewielką liczbą podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy, brakiem postawy przedsiębiorczej wśród mieszkańców, co przekłada się na wysokie bezrobocie. Dużym problemem przedsiębiorców określono natomiast brak czasu na szkolenia, pozyskiwanie środków na rozwój swojej firmy i pracowników. Istotnymi czynnikami ograniczającymi rozwój firm uznano natomiast długie i trudne procedury urzędowe, skomplikowane przepisy, a także obciążenia fiskalne.

W LSR stwierdzono, że obszar LGD cechuje się dość niskim poziomem przedsiębiorczości. Ostatnie lata nie przyniosły dynamicznych zmian. W przypadku zatrudnienia sytuacja w gminach była różnaita. Niewielki trend pozytywny w latach 2015-2020 dało się zaobserwować w gminach Działoszyce, Kije i Pińczów, a w gminach Michałów i Złota odnotowano natomiast spadki liczby pracujących, choć one również były niewielkie. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD (Źródło: Bank Danych Lokalnych)					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Działoszyce	199	264	75	105	124	159
Kije	323	333	197	208	126	125
Michałów	332	318	151	121	181	197
Pińczów	4 533	4 624	2 500	2 599	2 033	2 025
Złota	244	239	74	78	170	161

Tabela 5. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.

W latach 2015 – 2020 we wszystkich gminach poprawiała się proporcja liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych do ogólnej liczby ludności. Z drugiej strony spadki trudno nazwać spektakularnymi - najwyższy dotyczył gminy Kije (o 1,8). Warto zauważyć, że we wszystkich gminach obszaru LGD wskaźnik udziału bezrobotnych kobiet w liczbie ludności jest wyższy niż mężczyzn, choć równocześnie należy podkreślić, że w ich przypadku spadki w latach 2015-2020 były nieco większe (np. w gminie Michałów spadek wskaźnika w przypadku kobiet wyniósł 2,0, a w przypadku mężczyzn 0,5). Należy też odnotować, że spadające bezrobocie niekoniecznie oznacza rosnącą aktywność zawodową, ponieważ jest ono powiązane ze spadającą liczbą osób w wieku produkcyjnym. Dodatkowo LGD Ponidzie jest obszarem rolniczym, czego skutkiem jest między innymi fakt, iż występuje tutaj ukryte bezrobocie. Spowodowane ono jest tym, że osoby posiadające pole oraz członkowie rodzin nie rejestrują się w Powiatowym Urzędzie Pracy. Szczegóły na temat danych obrazuje poniższa tabela.

Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD (Źródło: Bank Danych Lokalnych)					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Działoszyce	6,8	5,6	6,1	4,5	7,8	7,1
Kije	6,6	4,8	5,2	3,4	8,5	6,6
Michałów	5,3	4,2	3,5	3,0	7,8	5,8
Pińczów	6,2	5,4	5,3	4,3	7,3	6,7
Złota	5,1	4,1	5,2	4,1	4,9	4,1

Tabela 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD.

W ostatnich latach liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności wzrastała i wzrost ten był dość duży. Najbardziej pozytywne tendencje dotyczyły gmin Działoszyce (wzrost w latach 2016-2021 o 255,3) i Pińczów (o 255,8). Warto zwrócić jednak uwagę na różnice pomiędzy poszczególnymi gminami, które wchodzi w skład

LGD. Podczas gdy w gminie Michałów w 2021 roku wartość wskaźnika liczby podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 1 047,7, w gminie Pińczów wskaźnik był znacznie wyższy i wyniósł 1 474,1. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	878,8	945,7	963,6	974,8	1 043,4	1 134,1
Kije	952,2	989,6	977,4	1 044,6	1 141,7	1 179,0
Michałów	921,1	897,7	917,5	973,4	1 004,1	1 047,7
Pińczów	1 218,3	1 249,4	1 267,5	1 318,3	1 370,5	1 474,1
Złota	914,1	1 010,2	1 023,9	1 058,5	1 081,3	1 166,3

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

W latach 2016-2021 na obszarze LGD odnotowano też wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i były to wzrosty dość duże. Największy dotyczył gminy Złota (o 130). W 2021 roku najwięcej podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców odnotowano w gminie Pińczów (639) , zaś najmniej w gminie Michałów (493). Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	376	409	422	422	461	495
Kije	422	440	433	462	509	525
Michałów	409	393	408	445	465	493
Pińczów	542	549	554	574	597	639
Złota	394	444	457	462	476	524

Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności.

Na obszarze LGD Ponidzie funkcjonuje całkiem sporo organizacji pozarządowych. Lokalni liderzy w nich się angażujący pragną polepszyć sytuację społeczną, gospodarczą czy przestrzenną obszaru. Duża część organizacji zajmuje się rozwiązywaniem problemów lokalnych, rozwojem czy promocją terenu, ale też koncentruje swoją aktywność na zagadnieniach kulturowych, w tym podtrzymaniu lokalnych tradycji, przekazywaniu ich z pokolenia na pokolenie, a także wzmocnieniu lokalnej tożsamości kulturowej. Na szczególną uwagę zasługują koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne, ale też stowarzyszenia/zrzeszenia grup zawodowych czy pasjonaci różnych dziedzin sportowych. Do intensywnie działających organizacji zaliczyć trzeba: Stowarzyszenie Rozwoju Kulturalno-Gospodarczego Powiatu Pińczowskiego, Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Kije, Lokalna Organizacja Turystyczna Ziemi Pińczowskiej, Aeroklub Pińczowski, a także stowarzyszenia rozwoju wsi.

Organizacje pozarządowe napotykają w swoich działaniach jednak na szereg problemów. Do najistotniejszych należy niski potencjał finansowy, ale też brak umiejętności, wiedzy i doświadczenia, w tym niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych. W LSR podkreślono potrzebę wspierania NGO-sów. Doskonale zdawano sobie sprawę, że mogą one odegrać kluczową rolę w aktywizowaniu społeczeństwa.

W LSR, w oparciu o wnioski ze spotkań konsultacyjnych w gminach, badania ankietowe oraz diagnozę obszaru, określono grupy defaworyzowane, wymagające szczególnego wsparcia. Zaliczono do nich:

- osoby bezrobotne,
- młodzież do 26 roku życia,
- osoby powyżej 50 roku życia,
- osoby niepełnosprawne,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorców.

Do grup defaworyzowanych postanowiono kierować przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej, działania

zachęcające do zaangażowania się w życie społeczność, podnoszące umiejętności i rozwijające zainteresowania.

Jednym z głównych problemów obszaru określono dynamicznie starzejące się społeczeństwo. Dane Głównego Urzędu Statystycznego potwierdzają, iż w ostatnich latach problem ten się pogłębiał. W latach 2016-2021 w 3 z 5 gmin obszaru LGD przybyło ludności w wieku poprodukcyjnym (wyjątkiem gminy Działoszyce i Michałów), ale już we wszystkich spadła ilość ludności w wieku produkcyjnym i w wieku przedprodukcyjnym i były to spadki dość znaczne. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Gmina	Ludność gmin w wieku (Źródło: Bank Danych Lokalnych):					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
Działoszyce	761	691	2 970	2 707	1 376	1 347
Kije	735	696	2 741	2 536	1 004	1 050
Michałów	848	801	2 736	2 644	1 060	1 015
Pińczów	3 239	3 072	13 223	11 946	4 626	5 157
Złota	698	658	2 713	2 538	1 108	1 176

Tabela 9. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Inną niepokojącą tendencją jest to, iż w ostatnich latach w większości gmin obszaru LGD saldo migracji miało wartość ujemną, a szczególnie negatywna sytuacja dotyczyła gminy Pińczów. Warto też odnotować, że w 2021 roku ujemne wartości posiadały wszystkie gminy poza gminą Michałów. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD (Źródło: Bank Danych Lokalnych)					
Nazwa gminy/rok	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	-32	-2	-5	-11	-20
Kije	2	12	-1	-22	-7

Michałów	-13	24	-7	0	9
Pińczów	-89	-90	-132	-104	-86
Złota	-4	-2	12	-6	-12

Tabela 10. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.

Problemy lokalnej gospodarki i rynku pracy w sposób bezpośredni przekładają się na sytuację w zakresie realizowania polityki społecznej na obszarze gmin LGD. W tym przypadku warto zwrócić uwagę na skalę pomocy udzielanej w ramach systemu pomocy społecznej. W ostatnich latach dało się zaobserwować bardzo duży spadek beneficjentów, ale tylko w przypadku gmin Pińczów i Złota wskaźnik jest niższy niż średnia województwa świętokrzyskiego. Bardzo źle wyglądają w tym aspekcie dane w przypadku gminy Kije.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. Ludności (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ŚWIĘTOKRZYSKIE	946	862	761	688	634	561
Działoszyce	1 019	1 092	990	935	855	600
Kije	1 505	1 415	1 318	1 257	1 138	987
Michałów	955	854	758	695	673	635
Pińczów	608	551	484	442	361	370
Złota	441	475	495	475	209	447

Tabela 11. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Obszar Ponidzia cechuje bardzo bogaty wachlarz walorów przyrodniczo-krajobrazowych. Sam teren powiatu pińczowskiego objęty został różnymi formami ochrony przyrody. Ochroną prawną objętych jest 98,9% obszaru LGD. System obszarów chronionych obejmuje:

- Nadnidziański Park Krajobrazowy
- Szaniecki Park Krajobrazowy
- Kozubowski Park Krajobrazowy.

Parki te tworzą razem Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia. Nie ulega więc wątpliwości, że obszar cechuje ogromny potencjał do rozwoju turystyki. Atutem jest jednak nie tylko przyroda, ale też obiekty dziedzictwa kulturowego, lokalne produkty oraz znajdujące się na obszarze LGD szlaki piesze, rowerowe, konne i wodne oraz przystań kajakowa czy stadnina koni, co stwarza duże możliwości do przyciągnięcia turystów poszukujących aktywnego wypoczynku. Do zasobów dziedzictwa architektonicznego zaliczyć trzeba: kościół w Zagości Starej, kościół w Działoszycach, kaplicę św. Anny na wzgórzu w Pińczowie, synagogę w Pińczowie, zespoły pałacowe (w miejscowościach Sancygniów, Pińczów, Góry i Chroberz), zespoły dworskie (w miejscowościach: Krzyżanowice, Pierocice, Węchadłów, Michałów) ale też kapliczki i krzyże przydrożne. Najcenniejszym z zabytków techniki jest most drewniany na palach w miejscowości Umianowice. Wśród pozostałych atrakcji wyróżnić należy młyny oraz zabudowania funkcjonujących od XVII wieku zakładów kamienia w Pińczowie. Do atrakcji zaliczyć trzeba też Muzeum Regionalne w Pińczowie, Ośrodek Dziedzictwa Kulturowego i Tradycji Rolnej Ponidzia, Świętokrzyską Kolejkę Wąskotorową Ciuchcia Ponidzie, Aeroklub Regionalny w Pińczowie, prywatny i udostępniony do zwiedzania „Ogród na rozstajach” w Młodzawach Małych (gmina Pińczów). Do atutów należy zaliczyć też produkty lokalne, regionalne i tradycyjne, których promowaniem zajmują się w ostatnich latach koła gospodyń wiejskich (pińczowski olej z Inicy, wino chlebowe, śliwka damacha).

W LSR zwrócono uwagę, że potencjał turystyczny nie jest w należyty sposób wykorzystywany, co skutkowało tym, iż dało się zaobserwować trudności w zatrzymaniu turystów na dłużej niż jeden dzień. Wskazywano brak odpowiedniej promocji, brak rozwiniętej bazy gastronomicznej, ale też słabe warunki noclegowe i niski ich standard. Dane Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, że liczba turystycznych obiektów noclegowych na obszarze LGD nie jest imponująca. Należy jednak zauważyć, że dane GUS zawierają informacje na temat zarejestrowanych działalności, a więc takich, które spełniają warunki ustawowe (ustawa o usługach hotelarskich). Wiele obiektów agroturystycznych zgłoszonych

jest jedynie do ewidencji prowadzonej przez właściwego wójta ze względu na miejsce położenia obiektu. W praktyce istnieje wiele obiektów zlokalizowanych na obszarach wiejskich, w których świadczone są usługi hotelowe, jednak są one nieewidencjonowanych i statystyki oficjalne ich nie obejmują.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat (Źródło: Bank Danych Lokalnych)			
Nazwa gminy/rok	2017	2019	2021
Działoszyce	1	1	1
Kije	-	-	-
Michałów	1	1	1
Pińczów	3	3	3
Złota	-	-	-

Tabela 12. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.

5.2. Główne założenia Lokalnej Strategii Rozwoju

Z przeprowadzonej diagnozy społecznej oraz wniosków płynących z analizy SWOT oraz zastosowania metod partycypacyjnych wynikało, że w ramach wdrażania LSR należy skonstruować cele skupione przede wszystkim na tworzeniu miejsc pracy, rozwoju turystyki, ochrony cennych zabytków oraz wspieraniu inicjatyw oddolnych mieszkańców. Sama wizja obszaru objętego LSR została w dokumencie skonstruowana w następujący sposób: „Obszar LGD Ponidzie po zakończeniu wdrażania LSR będzie atrakcyjną przestrzenią turystyczną, obszarem bardziej przyjaznym dla potencjalnych inwestorów oraz oferującym wielokierunkowy rozwój gospodarczy i społeczny dla mieszkańców”.

W ramach LSR skonstruowano dwa cele ogólne i pięć celów szczegółowych. Pierwszy cel ogólny to **„Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD”**. Stanowił on odpowiedź na zdiagnozowane problemy związane

z zachowaniem lokalnej tożsamości, dziedzictwa kulturowego obszaru, rozwoju turystyki i potrzeby jej promocji. W jego ramach wyznaczono trzy cele szczegółowe:

- 1.1. Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych.
- 1.2. Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej.
- 1.3. Promocja Ponidzia.

Drugi cel ogólny to **„Rozwój gospodarczy oraz poprawa jakości życia mieszkańców obszaru LGD”**. stanowił odpowiedź na zdiagnozowane problemy związane z przedsiębiorczością, rynkiem pracy, rozwojem gospodarczym oraz wzrostem aktywności, współpracy i integracji mieszkańców. Dopasowano do niego dwa cele szczegółowe:

- 2.1. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku.
- 2.2. Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy.

Zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju nie było zbyt wiele i wszystkie stanowiły reakcje na nowe okoliczności. Zwiększano w ten sposób wskaźniki wskutek otrzymania dwóch bonusów i przewalutowania strategii na euro. Analiza i konsultacje społeczne skutkowały tym, iż otrzymane środki przeznaczano na podejmowanie działalności gospodarczej oraz infrastrukturę turystyczną, kulturalną i rekreacyjną. Dokonano również drobnych korekt w harmonogramie i planie komunikacyjnym, a także wprowadzono aktualizację wskutek zmian w przepisach prawnych (np. w nazewnictwie). Dodano też jeden wskaźnik dotyczący przygotowania koncepcji Smart Village. Potwierdza to jednoznacznie, iż LSR została przygotowana w profesjonalny sposób.

Jakość wniosków była zadowalająca, a w opinii członków Rady są one „przygotowywane przyzwoicie”. Dodatkowo należy zauważyć, że z roku na rok są one zdecydowanie lepsze. Wpływ na to miała na pewno aktywność biura LGD, w tym prowadzone szkolenia w gminach czy prowadzone doradztwo. Należy jednak zauważyć, że wnioski pisane w ramach przedsięwzięć związanych z działalnością gospodarczą w niektórych przypadkach pochodzą od wyspecjalizowanych firm. W konsekwencji charakteryzują się one wysokim poziomem jakości, ale jednocześnie pisane są „pod kryteria” co utrudnia późniejsze realizowanie operacji. Wnioski organizacji pozarządowych są natomiast konsultowane

i wspomagane nie tylko przez pracowników LGD, ale również koordynatorów w gminach. W części gmin organizacje są jednak bardzo doświadczone, dzięki czemu przygotowują wnioski samodzielnie i są to wnioski na bardzo wysokim poziomie.

Warto zauważyć, że dla Rady pewne problemy wzbudzają nieustannie kryteria ochrony środowiska i innowacyjności, które nierzadko wnioskodawcy „naciągają”, by otrzymać punkt. W przeciwieństwie do innych kryteriów, te nie są „zero-jedynkowe”, co na pewno jest jedną z przyczyn trudności z interpretacją.

Poniższa tabela pokazuje szczegółowo historię naborów, jakie prowadzono w LGD Ponidzie.

Numer naboru	Data naboru	Przedsięwzięcie	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków	Protesty złożone	Protesty / odwołania uwzględnio-ne
1/2016	03.10.2016-18.10.2016	Podejmowanie działalności gospodarczej	20	15	1	0
2/2016	07.12.2016-28.12.2016	Infrastruktura	40	16	0	0
1/2017	10.01.2017-31.01.2017	Rozwijanie działalności gospodarczej	14	6	0	0
2/2017	29.03.2017-12.04.2017	Zachowanie dziedzictwa lokalnego, Infrastruktura, Wzmocnienie kapitału społecznego	10	8	3	1
3/2017	24.08.2017-07.09.2017	Zachowanie dziedzictwa lokowanie, promowanie obszaru LGD	24	21	0	0
1/2018/G	09.07.2018-24.07.2018	Wzmocnienie kapitału społecznego	18	18	0	0
2/2019/G	13.05.2019-28.05.2019	Zachowanie dziedzictwa lokalnego, promowanie obszaru LGD	20	14	0	0
3/2019	02.09.2019-23.09.2019	Podejmowanie działalności gospodarczej	10	9	0	0
1/2020	15.06.2020 - 29.06.2020	Podejmowanie działalności gospodarczej	13	9	0	0
2/2020	16.11.2020 - 30.11.2020	Infrastruktura	8	6	0	0

Tabela 13. Nabory w ramach realizacji LSR przez LGD Ponidzie.

Naborów nie było zbyt wiele i większość zrealizowano na samym początku ewaluowanego okresu (w 2022 roku rozpoczęto jeszcze dodatkowy nabór na podejmowanie działalności gospodarczej z środków pozyskanych z bonusu). Należy podkreślić, że taka też była od początku strategia i wszystko odbywało się zgodnie z harmonogramem.

W konsekwencji działania były bardzo intensywne, ale przyniosły oczekiwane rezultaty. Największym zainteresowaniem cieszyły się działania z zakresu podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej. W przypadku projektów grantowych beneficjentami były stowarzyszenia i tutaj pojawiała się niekiedy przeszkoda dotyczące tego, iż niezbędne było posiadanie przez nie środków (pomocą okazywały się wówczas najczęściej gminy oferujące pożyczki). Generalnie przebieg naborów nie budzi żadnych zastrzeżeń.

5.3. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Analiza postępu rzeczowo-finansowego pozwala ocenić efekty wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Ewaluacja jest możliwa dzięki danym dotyczącym osiągniętych wartości wskaźników produktu, które zostały przypisane do poszczególnych przedsięwzięć na etapie tworzenia LSR. Umiejętny dobór wskaźników zwiększa możliwość dobrej orientacji w realizowaniu celów szczegółowych. Poniższa tabela prezentuje jak LGD Ponidzie poradziło sobie z realizacją rzeczową Lokalnej Strategii Rozwoju.

Cel ogólny	Cel Szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja 2021	
						U	P
Cel 1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz rozwój turystyczny obszaru LGD	1.1. Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych	1.1.1. Konserwator	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	5	9	9
	1.2. Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej	1.2.1. Spotkania na Ponidziu	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej	szt.	37	26	21
		1.2.2. Siła w naturze	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	1	1	0

			Liczba utworzonych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych	szt.	1	1	1
	1.3. Promocja Ponidzia	1.3.1 Ponidzie poleca	Liczba operacji realizowanych przez LGD (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne)	szt.	18	18	15
			Liczba operacji realizowana przez organizacje pozarządowe (publikacje, gadżety, wydarzenia promocyjne, zakup strojów regionalnych i instrumentów muzycznych)	szt.	25	35	21
	2.1. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku	2.1.1. Aktywnie na Ponidziu	Liczba szkoleń, warsztatów, kursów (w tym 1 dla osób niepełnosprawnych i 1 dla osób 50+)	szt.	20	20	35
			Liczba przygotowanych oddolnych koncepcji rozwoju Smart Village	szt.	7	0	0
			Liczba szkoleń, warsztatów, kursów (w tym 1 skierowany do osób młodych do 26 roku życia i 1 podnoszące świadomość ekologiczną)	szt.	5	42	42
			Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	15	15	13
	2.2. Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy	2.2.1. Kreator przedsiębiorczości	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	1	1	1
		2.2.2. Rusz z kopyta	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w tym 1 innowacyjne i 5 przez osoby bezrobotne)	szt.	42	32	29
			Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	6	6	6

Tabela 2. Rzeczowy postęp w realizacji LSR w LGD.

Powyższa tabela pokazuje, że w większości przypadków wskaźniki są już osiągnięte i nie ma przedsięwzięcia, w którym dałoby się zaobserwować problemy. W ramach celu szczegółowego **1.1. Ochrona cennych zasobów kulturowych i przyrodniczych** udało się zrealizować więcej niż zaplanowano operacji dotyczących prac konserwatorskich i restauratorskich zabytków. Działania te były wykonywane przez stowarzyszenia. W przypadku celu szczegółowego **1.2. Poprawa atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej** nie osiągnięto jeszcze stanu docelowego we wskaźniku dotyczącym nowych czy przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, kulturalnej i rekreacyjnej, ale tutaj planowany jest jeszcze nabór wniosków. Należy jednak zauważyć, że wykonane działania są już i tak imponujące. Zrealizowano natomiast projekt współpracy „Świętokrzyska Wspólna i Aktywna Turystyka” oraz utworzono szlak turystyczny. W przypadku celu szczegółowego **1.3. Promocja Poniidzia** przekroczono także stan docelowy i wydano więcej niż zaplanowano publikacji, gadżetów, zorganizowano wydarzeń promocyjnych czy też zakupiono stroje regionalne i instrumenty muzyczne.

W ramach celu szczegółowego **2.1. Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie edukacji, kultury, sportu i wypoczynku** zrealizowano zaplanowane szkolenia, warsztaty i kursy, a także spotkania i wydarzenia adresowane do mieszkańców. Do zrealizowania pozostało natomiast przygotowanie koncepcji Smart Village, co jest planowane na 2023 rok. Znakomicie prezentują się wskaźniki dotyczące celu **2.2. Rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy**. Zakończono realizację projektu współpracy „Kreator przedsiębiorczości”, który okazał się dużym sukcesem. Wykonano wszystkie zaplanowane operacje polegające na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa. Brakuje natomiast kilku wskaźników do osiągnięcia stanu docelowego w operacjach polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa, ale ma to związek z przeznaczeniem dodatkowych środków na ten cel. Nie ma jednak obaw co do tego, że działania nie zakończą się sukcesem, gdyż zainteresowanie naborami na to przedsięwzięcie jest bardzo duże.

Generalnie realizacja strategii przebiega bez zarzutu. Warto również zwrócić uwagę jak prezentował się postęp finansowy. Poniższa tabela pokazuje, jak przedstawiają się kwestie dotyczące rozdysponowywania i wypłaty środków z budżetu LSR.

Przedsięwzięcia	Budżet w LSR	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
		Realizacja budżetu	Realizacja budżetu (%)	Realizacja budżetu	Realizacja budżetu (%)
1.1.1 Konserwator	202 266,56	247 524,00	122,38%	217 616,00	107,59%
1.2.1 Spotkania na Ponidziu	3 091 607,00	1 885 952,97	61,00%	1 423 321,00	46,04%
1.2.2 Siła w naturze (projekt współpracy)	113 933,28	113 907,00	99,98%	0,00	0,00%
1.2.2 Siła w naturze (konkurs)	46 444,20	60 000,00	129,19%	49 830,00	107,29%
1.3.1 Ponidzie Poleca (aktywizacja)	25 800,44	25 800,44	100,00%	17 172,78	66,56%
1.3.1 Ponidzie Poleca (projekty grantowe)	447 244,48	489 432,00	109,43%	297 023,00	66,41%
2.1.1 Aktywnie na ponidziu (projekt grantowy)	232 007,36	259 269,00	111,75%	258 381,00	111,37%
2.1.1 Liczba przygotowanych oddolnych koncepcji rozwoju Smart Village	28 000,00	0,00	0,00%	0,00	0,00%
2.1.1 Aktywnie na ponidziu (konkurs)	241 108,12	260 123,00	107,89%	259 072,00	107,45%
2.1.1 Aktywnie na ponidziu (aktywizacja)	29 004,52	29 004,52	100,00%	19 064,55	65,73%
2.2.1 Kreator przedsiębiorczości	156 066,72	155 832,00	99,85%	155 353,00	99,54%
2.2.2 Rusz z kopyta (podejmowanie działalności)	3 142 373,24	2 571 000,00	81,82%	2 382 000,00	75,80%
2.2.2 Rusz z kopyta (rozwijanie działalności)	1 100 949,04	1 158 844,00	105,26%	1 158 844,00	105,26%

Tabela 35. Finansowy postęp w realizacji LSR.

Realizacja finansowa przebiega zgodnie z założeniami. Dane z postępu finansowego potwierdzają, że strategia jest już niemal w całości zrealizowana. W przypadku większości przedsięwzięć przyznano i wypłacono już całość albo zdecydowaną większość środków. Bardzo istotne jest to, że LGD Ponidzie posiada dodatkowo plan na dokończenie działań.

5.4. Projekty współpracy

LGD Ponidzie ma na koncie dwa zrealizowane projekty współpracy. Pierwszy z nich to „**Kreator przedsiębiorczości**”. Trwał on od lipca 2018 do maja 2020 roku. Wzięło w nim udział 20 krajowych partnerów i jeden zagraniczny (Słowacja). Celem działań było stworzenie warunków do powstania stabilnych mikroprzedsiębiorstw i podmiotów ekonomii społecznej, rozwój istniejących firm oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży. W ramach projektu utworzono Lokalne Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, do którego zadań należało:

- wspieranie rozwoju mikro i małej przedsiębiorczości poprzez działalność szkoleniową, doradczą i informacyjną;
- organizowanie bezpłatnego doradztwa w zakresie zdobywania nowych kwalifikacji zawodowych i doskonalenia nabytej wiedzy;
- świadczenie pomocy poprzez wymianę doświadczeń z innymi LCWP-ami;
- doradztwo pod kątem założenia nowego przedsiębiorstwa, uzyskania środków na sfinansowanie działalności firmy;
- organizowanie warsztatów rozwijających kreatywność i innowacyjność uczestników oraz ich umiejętności biznesowe;
- organizowanie działań integrujących społeczności lokalne, kształtowanie poczucia odpowiedzialności społecznej biznesu;
- wsparcie lokalnych produktów poprzez udział w ich promocji oraz pomoc w pozyskiwaniu środków na utrzymanie i rozwój produkcji oraz łańcucha sprzedaży.

Lokalne Centrum Wspierania Przedsiębiorczości w LGD Ponidzie miało swoją siedzibę w Pińczowie. Na potrzeby wyremontowano oraz wyposażono w niezbędne sprzęty i urządzenia pomieszczenie mieszczące się w siedzibie LGD. Od sierpnia 2018 roku do maja 2020 z bezpłatnych usług doradczych w Lokalnym Centrum Wspierania Przedsiębiorczości skorzystały aż 194 osoby. W ramach działania LCWP zorganizowano również 4 bezpłatne

kursy, które ukończyło 69 osób. Były to: kurs eksploatacja urządzeń, instalacji i sieci elektroenergetycznych do 1 kV (15 osób), operator żurawi przenośnych (18 osób), operator wózków podnośnikowych (19 osób), pilarz – drwal (17 osób).

Drugi projekt współpracy to **ŚWiAT** (Świętokrzyska Wspólna i Aktywna Turystyka). Realizowano go od lipca 2019 roku do października 2021 roku. Wzięło w nim udział 5 krajowych partnerów (LGD „Królewskie Ponidzie”, LGD Ziemia Jędrzejowska GRYF, Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Wisły” oraz LGD „Perły Czarnej Nidy”). Celem projektu było podniesienie atrakcyjności obszaru poprzez poszerzenie i promowanie oferty turystycznej, rozwój turystyczny i stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju przedsiębiorczości na terenie partnerskich LGD. Podstawowym działaniem było natomiast tworzenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych. Na terenie powiatu pińczowskiego w ramach projektu zrealizowano zadania:

- stworzono ofertę turystyczną pn. „Niezwyczajne szlaki Ponidzia – przeżywaj, zwiedzaj, doświadczaj”,
- wykonano i zamontowano tablice informacyjne o szlakach rowerowych i Parkach Krajobrazowych,
- utworzono miejsca odpoczynku w Kijach dla osób realizujących turystykę rowerową,
- utworzono miejsca odpoczynku w Jakubowicach i Dziewięzycach dla osób realizujących turystykę rowerową,
- zakupiono rowery wraz z zabezpieczeniami, zestawem do naprawy i stojakiem,
- utworzono bezpłatny punkt wypożyczenia rowerów,
- zorganizowano rajd rowerowy po szlakach z Pińczowa do Kij,
- wykonano, dostarczono mapy z naniesionymi szlakami rowerowymi i przekazano je nieodpłatnie do gmin, punktów informacji turystycznej,
- przeniesiono treści kartograficzne map na tablice informacyjne, które ustawione zostały w miejscach na terenie poszczególnych gmin.

W ramach wspólnych działań utworzono też spot promujący projekt. Całkowity budżet „ŚWiAT” wyniósł 1 265 779,00.

Projekty współpracy idealnie wpisywały się w cele LSR. Były one spójne z potrzebami dotyczącymi rozwoju przedsiębiorczości czy rozwoju turystyki. Sami pracownicy bardzo entuzjastycznie wypowiadali się na temat współpracy z innymi LGD-ami, w tym wzajemnej wymiany doświadczeń i pomocy, co dobrze wróży na przyszłość.

5.5. Działanie poza RLKS

LGD Ponidzie stara się o pozyskiwanie środków poza RLKS, choć z uwagi na dużą ilość obowiązków jest to zadanie trudne. Warto zwrócić uwagę na realizowany w latach 2017-2018 projekt „**LGD-owskie wsparcie w biznesowym starcie**” z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020. Stanowił on odpowiedź na bardzo duże zainteresowanie operacjami z zakresu przedsiębiorczości, a inicjatywa pojawiła się na spotkaniu świętokrzyskich Lokalnych Grup Działania. Celem działań było pobudzenie przedsiębiorczości poprzez zwiększenie liczby mikroprzedsiębiorstw tworzonych przez osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo i przez osoby odchodzące z rolnictwa na obszarze gmin województwa świętokrzyskiego obejmujących działalność 14 LGD-ów będących realizatorami projektu. W ramach działań odbywały się liczne szkolenia dotyczące zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, w tym w zakresie następujących tematów: prawne aspekty działalności gospodarczej, księgowość i podatki w małej firmie, zasady rozliczania dotacji, warsztaty pisania biznesplanów. Prowadzono także doradztwo poszkoleniowe w formie grupowej i indywidualnej. Z grupy 15 uczestników wyłoniono 10 osób, które po złożeniu biznesplanów i pozytywnej weryfikacji otrzymały dotację inwestycyjną w wysokości 21 000 zł na osobę i wsparcie pomostowe przez okres pół roku w wysokości 1 100 zł miesięcznie. Całkowity budżet projektu wyniósł 4 759 873,00 zł.

Warto także wspomnieć działanie „Kajakiem pływać każdy może - Ponidziański spływ kajakowy” organizowane z programu „TESCO DECYDUJESZ POMAGAMY”. Realizacja miała miejsce 27 sierpnia 2016 roku. Celem działań było promowanie aktywnej turystyki wśród mieszkańców Ponidzia przy wykorzystaniu lokalnych zasobów rzeki Nidy, a także promocja

obszaru i LGD Ponidzie. Projekt obejmował zorganizowanie jednodniowego spływu kajakowego na długości 18 kilometrów rzeką Nidą z Pińczowa do Chrobrza. Wzięło w nim udział 50 osób. Budżet projektu wyniósł 4 923,67 zł.

Kolejne ciekawe działanie to „Ponidziański festyn rodzinny”, który również był organizowany z programu „TESCO DECYDUJESZ POMAGAMY”. Odbył się 5 sierpnia 2017 roku, a koszt działań wyniósł 5 000 zł. Jedną z głównych atrakcji festynu był przejazd Ciuchcią Express Ponidzie z Pińczowa do Umianowic (gdzie odbył się piknik) i powrót do Pińczowa. Celem działań w tym przypadku była promocja aktywnej turystyki.

5.6. Działalność biura LGD

5.6.1. Ogólna organizacja pracy

Lokalna Grupa Działania Ponidzie ma swoją siedzibę w Pińczowie. LGD prowadzi swoją działalność w oparciu o ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach. Do prawidłowego funkcjonowania stowarzyszenia opracowanych zostało dodatkowo szereg dokumentów regulujących zasady działania (Statut LGD, Regulamin Rady LGD, Regulamin Biura LGD, Regulamin Walnego Zebrania Członków LGD, Regulamin Zarządu LGD, Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD). Dla przejrzystości działania biura wprowadzono również m.in. Procedurę rekrutacji pracowników, Politykę bezpieczeństwa informacji, Politykę bezpieczeństwa danych osobowych, Politykę rachunkowości. Regulamin Biura LGD określa zasady funkcjonowania Biura Stowarzyszenia, ramowy zakres działania i kompetencji biura i służb księgowo – finansowych oraz inne postanowienia związane z działalnością biura w tym zakres obowiązków Dyrektora biura, zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników.

W biurze zatrudnieni są Dyrektor biura i dwóch pracowników na stanowisku Specjalista ds. wdrażania LSR. Pracownicy biura, mimo rotacji w składzie osobowym, posiadają merytoryczne przygotowanie w zakresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Bardzo pomocne jest na pewno to, iż Dyrektor biura jest jednocześnie Prezesem Zarządu. W trakcie wywiadów przedstawiciele LGD podkreślali „rodzinną atmosferę” oraz „duże zrozumienie”, co niewątpliwie odgrywa ważną rolę w pracach nad realizacją przedsięwzięć. Warto także zauważyć, że przedstawiciele Rady i Zarządu wysoko oceniają funkcjonowanie biura, wskazując wysoki profesjonalizm i brak jakichkolwiek trudności we współpracy.

5.6.2. Szkolenia pracowników i organów LGD

Pracownicy biura i członkowie organów przeszli szkolenia mające na celu wzmocnienie potencjału kadrowego i podwyższenie jakości pracy. Dotyczyły one kwestii wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju, zasad oceny i wyboru projektów czy wypełniania dokumentów. Poniższe tabela przedstawiają wykaz tych szkoleń.

Szkolenia dla organów LGD		
Data	Nazwa	Frekwencja
09.08.2016	Zasady oceny i wyboru projektów do dofinansowania	7/11
08.08.2016	Zasady oceny i wyboru projektów do dofinansowania	7/11
27.02.2017	Zasady oceny i wyboru projektów do dofinansowania	10/11

Tabela 16. Szkolenia dla organów LGD.

Szkolenia dla pracowników LGD		
Data	Nazwa	Frekwencja
22.08.2016	Zasady wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność	5/5
23.08.2016	Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	5/5

Tabela 17. Szkolenia dla pracowników LGD.

Szkolenia realizowano zgodnie z Lokalną Strategią Rozwoju i odbywały się w początkowym etapie realizowania LSR. Nie oznacza to jednak, iż w późniejszych okresie pracownicy i członkowie organów LGD nie uzupełniali swojej wiedzy. Brali oni udział m.in. w szkoleniach zdalnych, ale w powyższych tabelach uwzględnione zostały tylko działania zaplanowane w LSR.

5.6.3. Realizacja planu komunikacji

Podstawowym warunkiem do skutecznego zaangażowania społeczności lokalnej w realizację LSR jest skuteczna, a co ważniejsze obustronna komunikacja. Istotnym aspektem jest w tym przypadku plan komunikacji. Celem działań planu komunikacyjnego określono:

- promocję Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich na lata 2014-2020, w szczególności programu Leader i informowanie o efektach jego realizacji,
- zapewnienie informacji o programie dla potencjalnych beneficjentów działań,
- informowanie społeczności powiatu pińczowskiego o możliwościach wsparcia w ramach programu,
- zapewnienie informacji o założeniach i kształcie Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich na lata 2014-2020 dla potencjalnych beneficjentów działań programu wdrażanych przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego,
- uzyskanie zwrotnej informacji dotyczącej wiedzy mieszkańców na temat programu LEADER oraz LSR,
- ocenę przez mieszkańców skuteczności realizacji LSR oraz funkcjonowania stowarzyszenia,
- wskazanie kierunków dalszego rozwoju obszaru lub istotnych zmian w LSR.

Szczegóły dotyczące realizacji planu komunikacji w ostatnich latach prezentuje poniższa tabela.

Rok	Działania komunikacyjne	Zrealizowane zadania w ramach działań komunikacyjnych	Wskaźnik osiągnięcia
2016	Kampania informacyjna na temat głównych założeń LSR na lata 2014-2020 (w tym zaproszenia na spotkania informacyjne)	artykuły w prasie	1
		ogłoszenia na tablicach w siedzibach jst.	5
		informacje na stronach internetowych oraz portalach społecznościowych	4
		poszerzenie funkcjonalności strony internetowej poprzez wprowadzenie bazy projektów PROW z lat ubiegłych oraz bieżących	1
		doradztwo w biurze LGD	15
		wykonanie broszury informacyjnej	1000
2017	Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków	publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie	10
		spotkanie informacyjno konsultacyjne o zasięgu powiatowym (zasady oceniania i wyboru operacji, konsultacje)	3
		wręczanie broszury informacyjnej na spotkaniach	330
		ogłoszenia na tablicy ogłoszeń	6
		ogłoszenia na stronie internetowej LGD Ponidzie	6
		wykonanie kalendarza promocyjnego na rok 2017	150
		doradztwo w biurze LGD	60
		spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed każdym naborem	15
2017	Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków oraz promocja obszaru działania	spotkania informacyjno-konsultacyjne o zasięgu powiatowym (zasady oceniania i wyboru operacji, konsultacje)	1
		doradztwo w biurze LGD	80
		spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed naborem	5
		przygotowanie i wykonanie folderów promocyjnych	3000

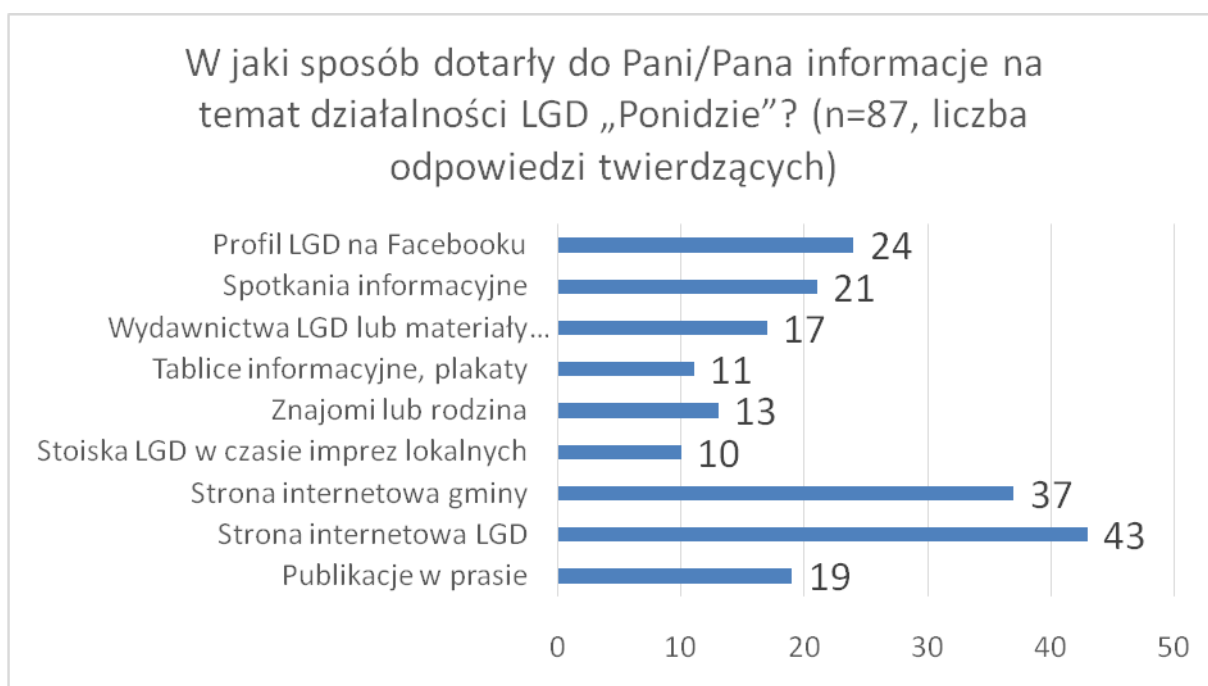
		wręczenie broszury informacyjnej na spotkaniach i podczas doradztwa	155
		publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie	10
		udział w wydarzeniach promujących obszar LGD	1
2017	Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków na projekty grantowe, rozliczania wniosków, promocja obszaru działania, badanie jakości działań doradczych i informacyjnych oraz satysfakcji wnioskodawców	ankieta badająca jakość pomocy LGD dla wnioskodawców	95
		spotkania informacyjno-konsultacyjne o zasięgu powiatowym (zasady oceniania i wyboru operacji, konsultacje)	1
		informacje o ogłoszeniu naboru grantowego oraz jego wynikach	2
		wręczenie broszury informacyjnej na spotkaniach i podczas doradztwa	100
		spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed naborem	5
		doradztwo w biurze LGD	20
		wykonanie kalendarza promocyjnego na rok 2018	150
		publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie	10
2018	Kampania informacyjna dotycząca naborów wniosków na projekty grantowe, rozliczania wniosków, promocja realizacji LSR oraz promocja obszaru LGD	doradztwo w biurze LGD	20
		udział w wydarzeniach promujących obszar LGD	1
		publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie	7
		spotkania informacyjno-konsultacyjne o zasięgu powiatowym (zasady oceniania i wyboru operacji, konsultacje, realizacja LSR oraz rozliczanie projektów)	2
		wręczenie broszury informacyjnej podczas doradztwa	30
		wyjazd studyjny z elementami warsztatu refleksyjnego	1
2018	Kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR, promocji programu i LGD	doradztwo w biurze LGD	20
		spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed naborem	5

		publikacja aktualnych informacji i dokumentów na stronie internetowej LGD Ponidzie	5
		wręczanie broszury informacyjnej	100
		wykonanie promocyjnego kalendarza na rok 2019	150
2019	Kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR, promocji programu i LGD	doradztwo w biurze LGD	40
		udział w wydarzeniach promujących obszar LGD	1
		spotkania informacyjno-konsultacyjne o zasięgu powiatowym (realizacja LSR oraz rozliczanie projektów)	2
		badanie ewaluacyjne	1
		spotkania konsultacyjne w każdej gminie przed każdym naborem	10
		organizacja warsztatu refleksyjnego	1
		wykonanie promocyjnego kalendarza na rok 2020	150
		publikacja aktualnych informacji i dokumentów, przykładów zrealizowanych projektów na stronie internetowej LGD Ponidzie	5
2020	Kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR oraz promocja obszaru LGD	wykonanie promocyjnego kalendarza na rok 2021	150
		udział w wydarzeniach promujących obszar LGD	1
		doradztwo w biurze LGD	10
		artykuły w prasie	1
		spotkanie konsultacyjne w każdej gminie przed każdym naborem	5
2021	Kampania informacyjna dot. rozliczania operacji, realizacji LSR, promocji programu i LGD	publikacja aktualnych informacji i dokumentów, przykładów zrealizowanych projektów na stronie internetowej LGD Ponidzie	7
		wykonanie promocyjnego kalendarza na rok 2022	150
		udział w wydarzeniach promujących obszar LGD	1
		organizacja warsztatu refleksyjnego	1

Tabela 18. Realizacja planu komunikacji przez LGD Ponidzie.

Tabela jednoznacznie pokazuje, że działań komunikacyjnych było bardzo dużo. Korzystano z rozmaitych metod komunikacji, w tym publikowano artykuły w prasie czy na stronach internetowych i w portalach społecznościowych, ale także organizowano spotkania informacyjno-konsultacyjne czy wydawano promocyjne kalendarze. W opinii pracowników biura LGD zdecydowanie najbardziej efektywne były spotkania w gminach przed naborami. Istotną rolę odgrywały także warsztaty refleksyjne, które okazywały się bardzo owocne i odgrywały istotną rolę w dokonywaniu podsumowań i planowaniu kolejnych działań Lokalnej Grupy Działania.

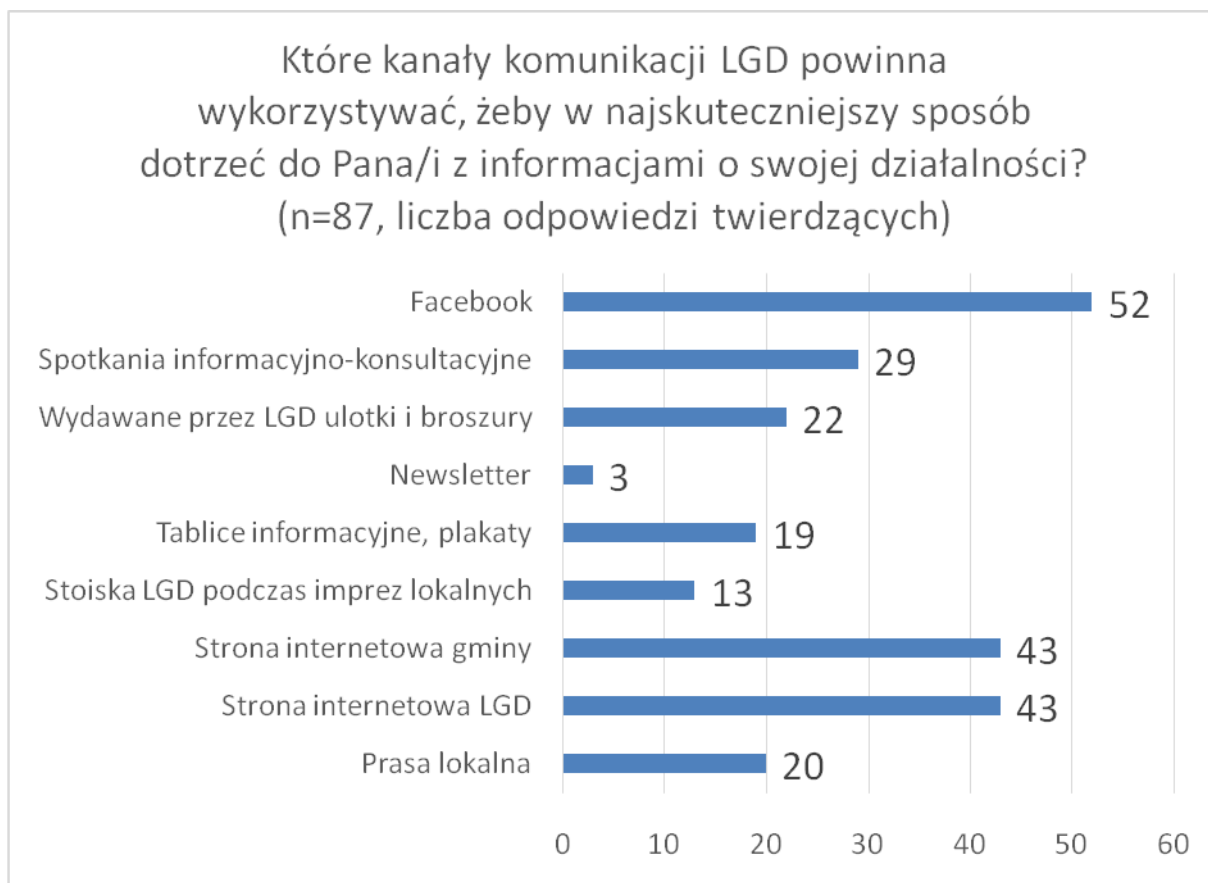
Nawiązując do planu komunikacyjnego, warto sprawdzić opinie samych mieszkańców gmin obszaru LGD na temat tego, czy komunikacja była efektywna. W przygotowanej dla nich ankiecie zadano pytanie o rozpoznawalność LGD Ponidzie. Spośród 87 badanych mieszkańców, 77 wybrało odpowiedź twierdzącą, a 10 stwierdziło, że nigdy nie słyszało o LGD. Osobom, które wskazały, iż słyszały o LGD zadano kolejne pytanie dotyczące tego, w jaki sposób dotarły do informacji o LGD. Szczegóły zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 1. Metody docierania informacji o LGD Ponidzie do mieszkańców obszaru.

Dane z powyższego wykresu pokazują, iż przygotowany plan komunikacji spełnił swoje zadanie. Największy odsetek ankietowanych jako źródło informacji o LGD wskazał stronę internetową LGD i stronę internetową gminy, a całkiem sporo wskazań posiada także profil LGD na Facebooku. Istotną rolę odgrywały również spotkania informacyjne, publikacje w prasie oraz wydawnictwa LGD czy materiały promocyjne. Pozostałe źródła informacji miały już mniejszy wpływ na uzyskiwanie informacji o LGD, zaś najmniej wskazań posiadało odwiedzanie stoisk LGD w trakcie imprez lokalnych.

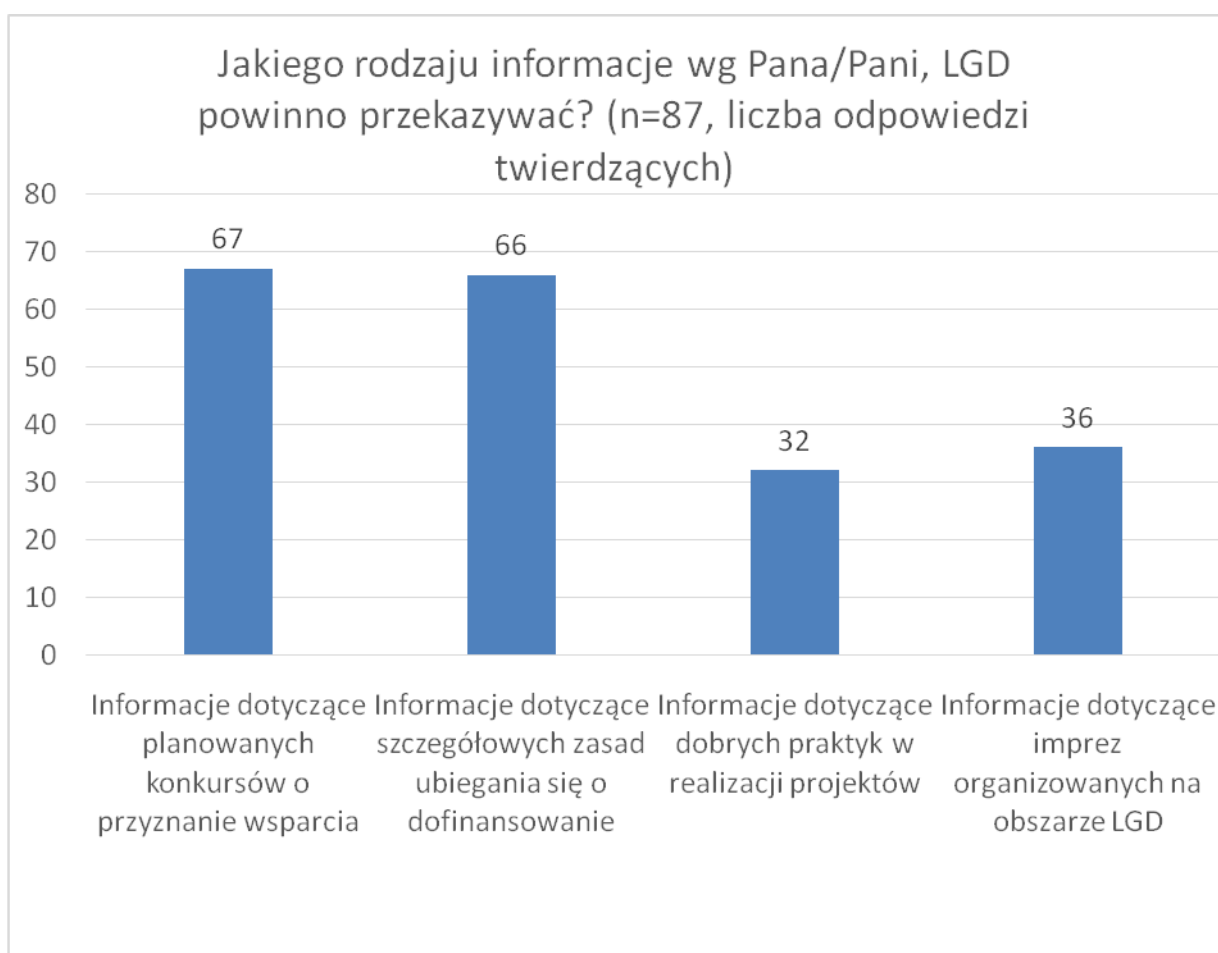
W kolejnym pytaniu poproszono mieszkańców obszaru LGD o wskazanie, które kanały komunikacji powinna LGD wykorzystywać, by w skuteczny sposób docierać do informacji o swej działalności.

Wykres 2. Preferowane źródła informacji o działalności LGD Ponidzie.

Analiza powyższego wykresu pozwala stwierdzić, że mieszkańcy oczekują różnorodnych źródeł informacji. Zdecydowanie najwięcej wskazań uzyskał Facebook. Za bardzo istotne źródło uznane zostały informacje zamieszczane na stronach internetowych, w tym zarówno gmin, jak i samej Lokalnej Grupy Działania. Całkiem sporo wskazań uzyskały także spotkania informacyjno-konsultacyjne, wydawane przez LGD ulotki i broszury czy artykuły zamieszczane w prasie lokalnej. Nieco mniej wskazań posiadały tablice informacyjne czy plakaty oraz odwiedzanie stoisk LGD w trakcie imprez lokalnych. Najmniej ankietowanych za preferowane źródło informacji uznało newsletter. Nie ulega wątpliwości, że LGD Ponidzie powinna w dalszym ciągu korzystać z nowoczesnych i tradycyjnych metod docierania z informacjami o swej działalności.

Mieszkańców poproszono też o wskazanie, jakiego rodzaju informacje LGD powinno przekazywać. Wyniki zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 3. Preferowane rodzaje informacji przekazywane przez LGD Ponidzie.

Mieszkańcy w przeprowadzonej ankiecie uznali, że LGD powinna przede wszystkim przekazywać informacje dotyczące planowanych konkursów o przyznanie wsparcia, a niewiele mniej osób uznało, że istotne jest informowanie o zasadach ubiegania się o dofinansowanie. Mniejsza liczba ankietowanych wskazała, że LGD powinna przekazywać informacje dotyczące organizowanych przez LGD imprez oraz informacje o dobrych praktykach w realizowaniu projektów.

5.6.4. Doradztwo

Doradztwo stanowi jedno z ważniejszych aspektów funkcjonowania biura LGD. Dane dotyczące działań jakie były podejmowane w tym zakresie zebrano w poniższej tabeli.

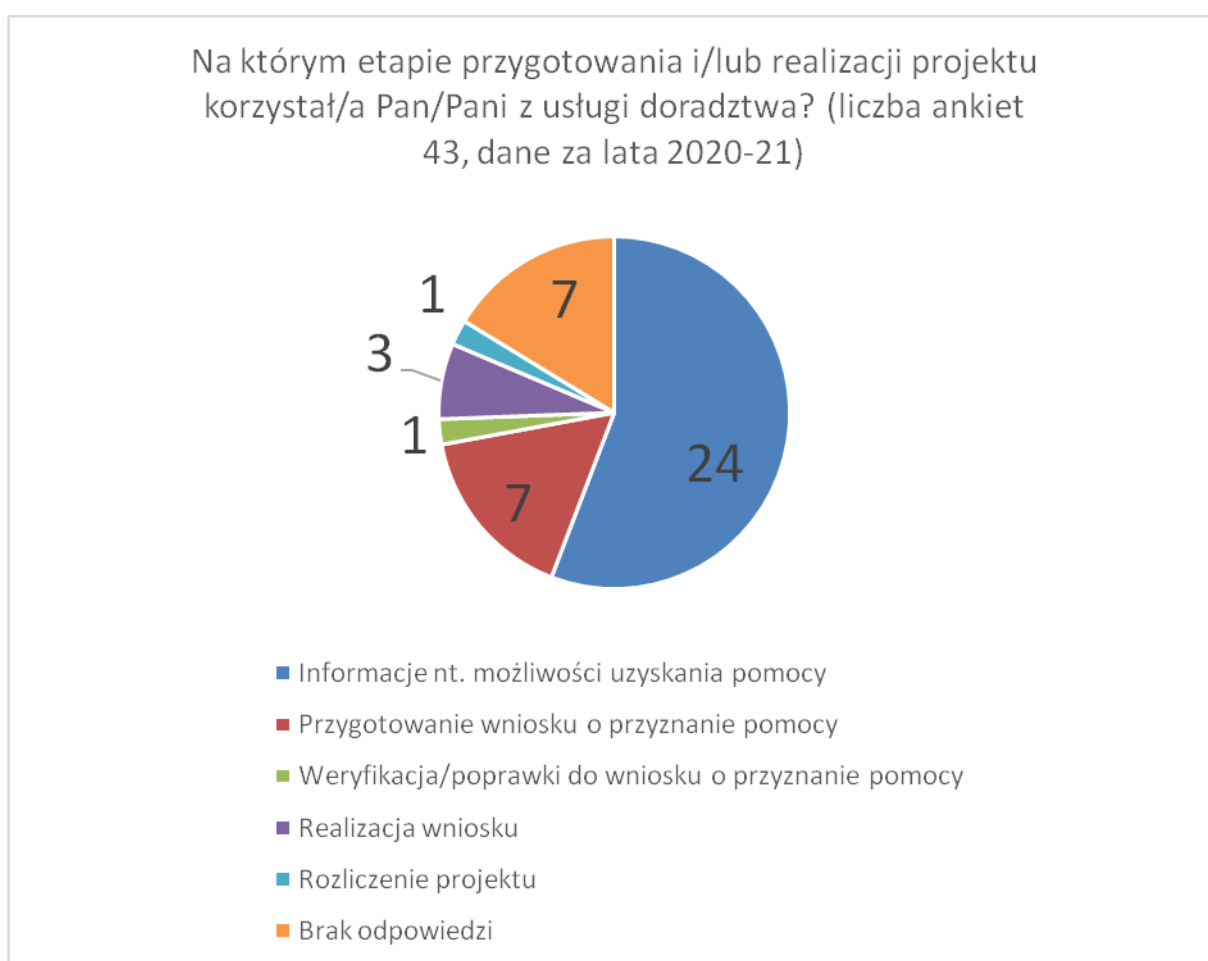
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba udzielonych porad osobiście w biurze	131	138	53	65	49	30
Liczba porad udzielonych łącznie	131	138	53	65	49	30
Liczba przedsiębiorców i osób, które chcą podjąć działalność gospodarczą, którym udzielono porad	102	100	34	39	15	0
Liczba przedstawicieli sektora społecznego, którym udzielono porad	28	38	19	24	36	0
Liczba przedstawicieli sektora publicznego, którym udzielono porad	1	0	0	2	3	0
Liczba podmiotów, którym udzielono porad	131	138	53	65	54	0

Tabela 19. Doradztwo w biurze LGD.

Doradztwo prowadzone jest przez cały czas, choć szczególnym zainteresowaniem cieszy się przed naborami. Daje się zaobserwować wzrost doradztwa telefonicznego w 2020 roku, co miało oczywiście związek z pandemią Covid-19. Mimo tego doradztwo w biurze świadczone było także w jej trakcie, choć oczywiście przy zachowaniu reżimu sanitarnego. W opinii pracowników zdecydowanie najlepiej sprawdza się doradztwo świadczone w biurze. Wnioskodawcy korzystający z tego rozwiązania składają wnioski przemyślane, kompletne i dopracowane. Dodatkowo istotnym aspektem jest to, że planowane operacje realizują

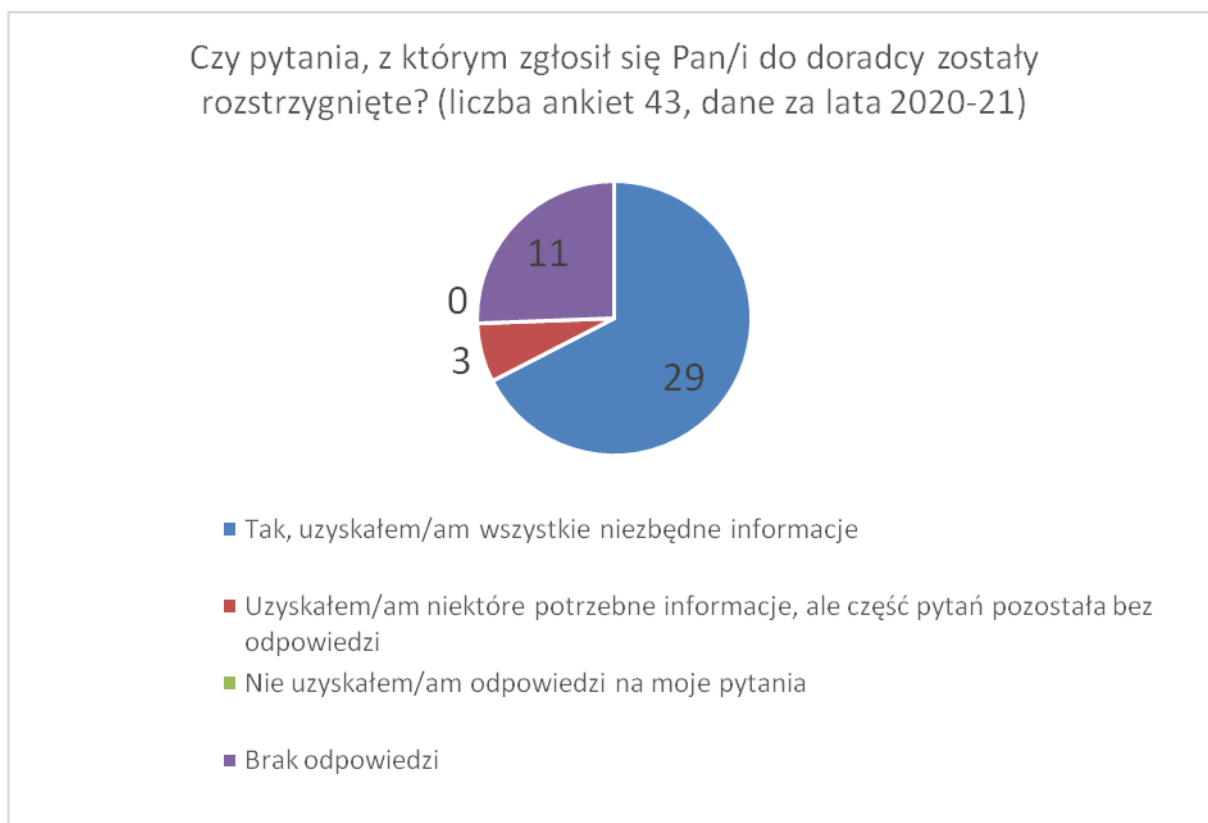
wskazane w LSR i w ogłoszeniu o naborze wniosków wskaźniki. Można więc stwierdzić, że konsultowanie wniosków przynosi obustronną korzyść.

Na potrzeby raportu postanowiono sprawdzić opinie beneficjentów na temat doradztwa. Największa grupa ankietowanych skorzystała ze wsparcia polegającego na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania do projektu. Mniej wskazań posiadał etap przygotowywania wniosku o przyznanie pomocy. Kilku respondentów wskazało etap realizacji wniosku, a pojedyncze osoby etap rozliczania projektu i weryfikacji/poprawek do wniosku o przyznanie pomocy. Szczegóły obrazuje poniższy wykres.

Wykres 4. Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosku.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o odpowiedź dotyczącą tego, czy rozstrzygnięte zostały pytania z jakimi zgłosili się do doradcy. Wyniki są bardzo pozytywne - aż 29 z 43 ankietowanych stwierdziło, iż uzyskało wszystkie niezbędne informacje, a 3 uznało, że uzyskała część potrzebnych informacji. Żaden z respondentów nie uznał, że nie uzyskał odpowiedzi na zadane pytanie. Szczegóły zamieszczono na poniższym wykresie.

Wykres 5. Opinia na temat rozstrzygnięcia pytań zgłaszanych do doradcy.

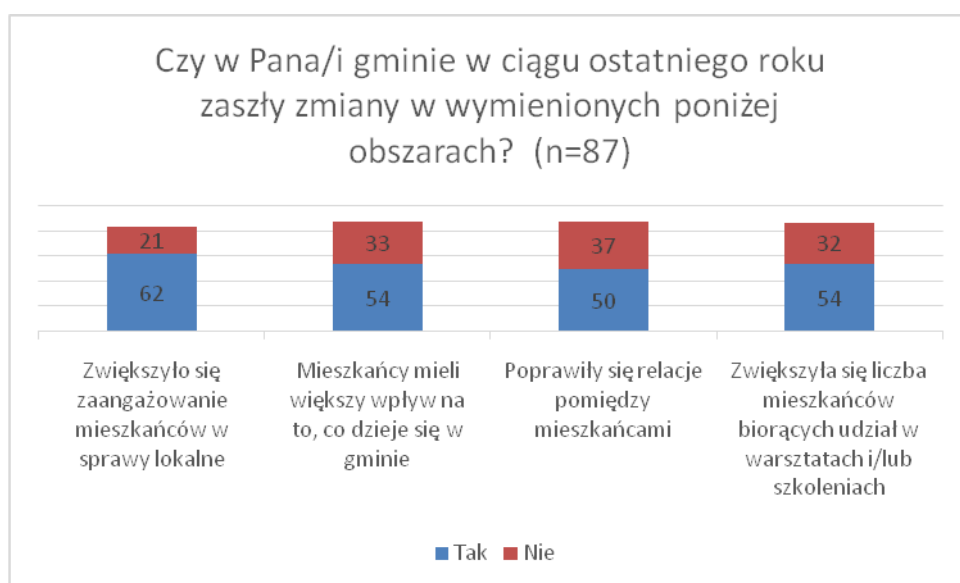
Dane z poniższej tabeli jednoznacznie pokazują, że świadczone w biurze LGD doradztwo znajduje się na bardzo wysokim poziomie. Oceny wyrażone w „szkolnej skali” oscylują wokół najwyższych możliwych not i dotyczy to wszystkich badanych kwestii - spełnienia oczekiwań, przydatności udzielonych porad, przygotowania merytorycznego doradców, ich kultury osobistej, troski i zaangażowania w pomoc. Warto zwrócić uwagę, że ogólna ocena świadczonego doradztwa wyniosła 4,9/5, co jest wynikiem wręcz imponującym.

Pytanie	Ocena w skali szkolnej
Na ile zakres udzielonych porad spełnił Pana/Pani oczekiwania?	4,9
W jakim stopniu uważa Pan/Pani udzielone porady za przydatne ?	4,9
Jakie było Pana/Pani zdaniem przygotowanie merytoryczne (wiedza, fachowość, kompetencje) doradcy/doradców?	4,9
Jak ocenia Pan/Pani kulturę osobistą doradcy/doradców?	5,0
Jak ocenia Pan/Pani troskę doradcy/doradców o odbiorcę doradztwa?	5,0
Jak ocenia Pan/Pani zaangażowanie doradcy/doradców w pomoc odbiorcy doradztwa?	4,9
Jak jest Pana/Pani ogólna ocena świadczonego doradztwa?	4,9

Tabela 20. Oceny dotyczące doradztwa świadczonego w biurze LGD Ponidzie.

5.7. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności

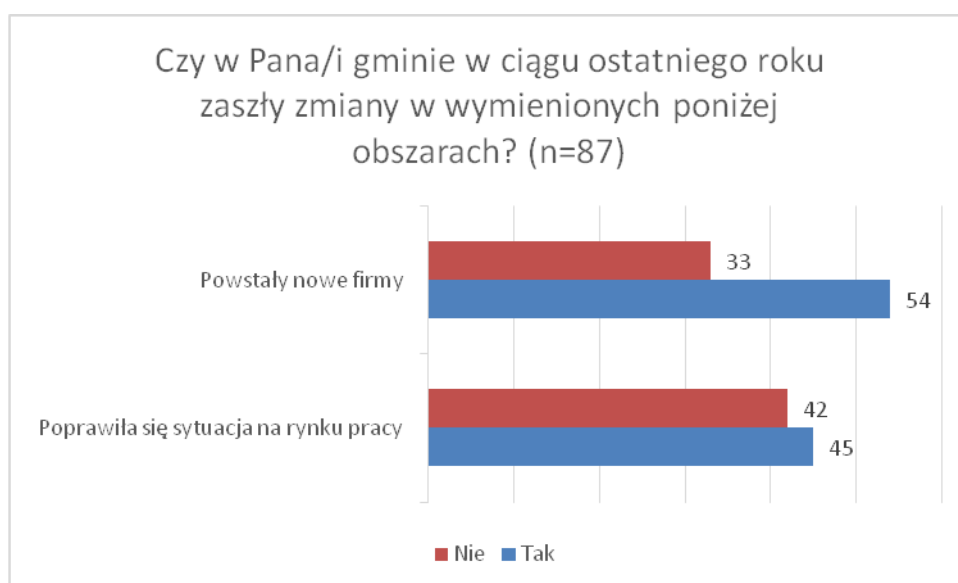
Przytoczone dane w raporcie pozwalają stwierdzić, że LGD Ponidzie dobrze realizowała założone przez siebie cele. Warto sprawdzić, jaką opinię na temat rozwoju obszaru objętego LSR ma lokalna społeczność. Na poniższym wykresie przedstawiono oceny dotyczące kapitału społecznego.

Wykres 6. Ocena zmian dotyczących aktywizacji i kapitału społecznego na obszarze LGD w przeciągu ostatniego roku.

Oceny dotyczące kapitału społecznego są bardzo pozytywne. Aż 62 spośród 87 respondentów zaobserwowało zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne. Niewiele mniej osób - 54 uznało, że zwiększyła się liczba mieszkańców biorących udział w warsztatach i/lub szkoleniach. Tylu samo ankietowanych uznała także, iż mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie. Ponad połowa respondentów stwierdziła, iż doszło do poprawy relacji między mieszkańcami.

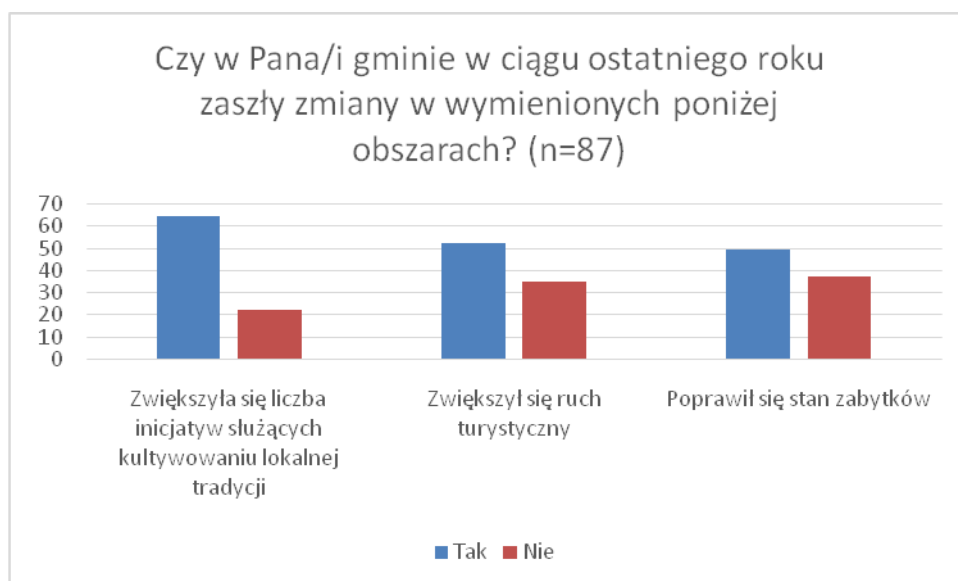
W kolejnym pytaniu mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę zmian dotyczących gospodarki. Wyniki zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 7. Ocena zmian dotyczących gospodarki na obszarze LGD w przeciągu ostatniego roku.

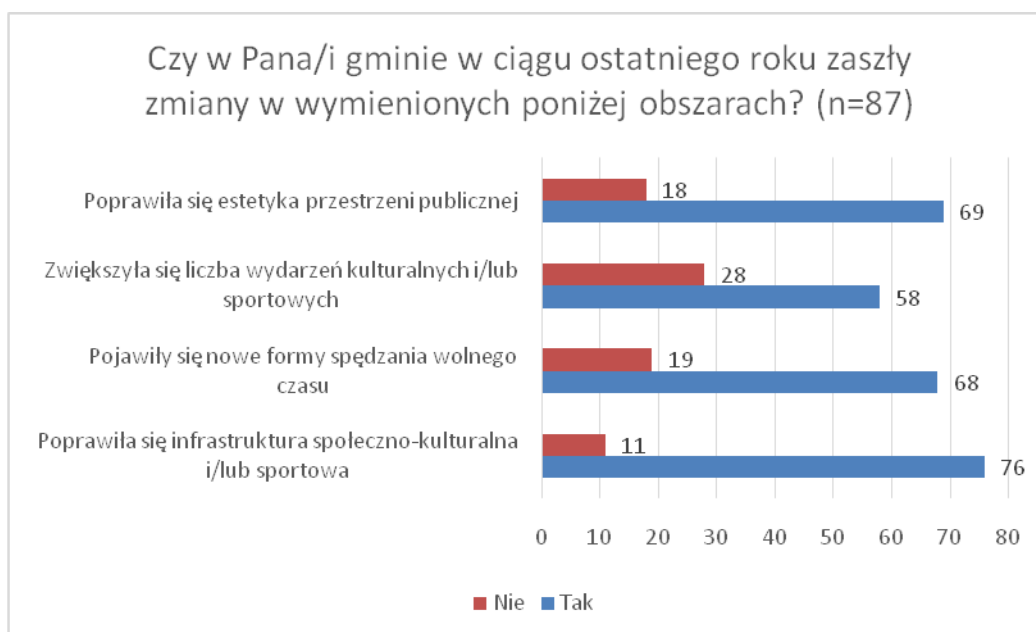
Oceny zmian dotyczących przedsiębiorczości na obszarze LGD Poniemie są również bardzo pozytywne. 54 spośród 86 respondentów zaobserwowało powstanie nowych firm na przestrzeni ostatniego roku, a ponad połowa ankietowanych (45) stwierdziła, iż poprawiła się sytuacja na rynku pracy. Potwierdza to pozytywne tendencje o jakich była mowa w trakcie omawiania danych Głównego Urzędu Statystycznego. Nie ulega wątpliwości, że LGD dając środki na utworzenie nowych miejsc pracy również odegrała w tym aspekcie istotną rolę.

W kolejnym pytaniu postanowiono zbadać opinię na temat zagadnień związanych z szeroko rozumianą turystyką i kulturą. Wyniki zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 8. Ocena zmian dotyczących turystyki i kultury na obszarze LGD w przeciągu ostatniego roku.

Respondenci najlepiej ocenili zmiany w obszarze zwiększenia liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji, gdzie głosów pozytywnych było zdecydowanie więcej niż negatywnych. Gorzej sytuacja przedstawiała się z opinią na temat poprawy stanu zabytków i zwiększenia się ruchu turystycznego, ale i tutaj głosów pozytywnych było i tak więcej niż negatywnych. Na koniec poproszono jeszcze o ocenę obszarów z infrastruktury i czasu wolnego.

Wykres 9. Ocena zmian dotyczących infrastruktury i czasu wolnego.

Opinie na temat zmian w zakresie infrastruktury i czasu wolnego również są bardzo pozytywne. Zdecydowana większość ankietowanych dostrzega poprawę infrastruktury społeczno-kulturalnej, a niewiele mniej osób wskazało, iż na obszarze LGD dało się odnotować poprawę estetyki przestrzeni publicznej, pojawienie się nowych form spędzania wolnego czasu czy zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych i/lub sportowych. Warto podkreślić, że lepsza infrastruktura i lepsza oferta czasu wolnego sprzyja nie tylko wzrostowi atrakcyjności obszaru i rozwojowi turystyki, ale także tworzy warunki do rozwoju kapitału społecznego. LGD Ponidzie odegrała niewątpliwie bardzo ważną rolę w tych działaniach.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

6.1. Stopień osiągnięcia celu głównego

Założone cele odpowiadały na problemy określone w diagnozie obszaru i wynikały z przeprowadzonych konsultacji społecznych. Zakładały one bardzo szeroki zakres działań LGD Ponidzie, w tym przede wszystkim dotyczące rozwoju gospodarczego obszaru, poprawy jego atrakcyjności w oparciu o zasoby lokalne, rozwoju turystycznego i wzmocnienia kapitału społecznego.

W przypadku rozwoju gospodarczego powstało sporo nowych firm i niewątpliwie działania LGD wpłynęły na poprawę sytuacji na rynku pracy. Realizowano operacje, które przysłużyły się także wzrostowi atrakcyjności gmin obszaru LGD oraz dotyczyły zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Dało się zaobserwować także zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne. Generalnie postęp w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju nie budzi większych zastrzeżeń, a warto podkreślić, iż LGD Ponidzie jest bardzo bliska osiągnięcia docelowych wartości wszystkich wskaźników.

6.2. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na kapitał społeczny

Kapitałem społecznym nazwiemy wiedzę osadzoną w stosunkach i relacjach społecznych. Związana ona jest bezpośrednio z zaufaniem członków do siebie, normami czy wartościami. Kapitał społeczny odgrywa kluczową rolę jako czynnik rozwoju lokalnego czy wzmacniania społeczności lokalnych oraz buduje zbiorowe bezpieczeństwo i siłę. W LSR wskazano, iż niski poziom kapitału społecznego został uznany za jeden z największych problemów obszaru. W konsekwencji wskazywano między innymi na potrzebę wsparcia samoorganizacji społecznej.

Ostatnie lata przyniosły wzrost aktywności mieszkańców, w czym LGD Ponidzie odegrało bardzo istotną rolę. Realizowane i dofinansowane ze środków LGD projekty angażowały organizacje pozarządowe do działań na rzecz społeczności lokalnej. Przeprowadzonych działań w ramach projektów grantowych było mnóstwo. Zorganizowano ponad 100 rozmaitych warsztatów czy szkoleń. Warto zwrócić uwagę na kilka przykładowych. W gminie Pińczów Stowarzyszenie Rozwoju Młodzaw - Nasza Przyszłość organizowało warsztaty dla dzieci i młodzieży (m.in. warsztaty edukacji globalnej, ekologiczne, umiejętności radzenia sobie ze sobą i rozwiązywania konfliktów, profilaktyki uzależnień, rękodzielnicze, profilaktyczne), ale też i dla osób dorosłych (szkolenie z zakresu grafiki komputerowej). Ochotnicza Straż Pożarna w Opatkowicach (gmina Działoszyce) organizowała kursy i warsztaty z różnych dziedzin życia (nowoczesne wiórkarstwo, papierowa wiklina, maki, chabry i inne kwiatki-warsztaty z bibułkarstwa, aranżacja stołu i dekoracja potraw, gotowanie potraw niezapomnianych, słodkie warsztaty), Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Kije zorganizowało cykle warsztatów ekologicznych i muzycznych oraz pokazów. Ochotnicza Straż Pożarna w Zagajówku organizowała na terenie gminy Michałów 36 warsztatów ekologicznych – „Edukacja dla przyszłości”, a Ochotnicza Straż Pożarna w Tomaszowie zorganizowała działania zatytułowane „Szkolenia oraz zajęcia i wyjazdy edukacyjne dla mieszkańców Gminy Michałów szansą na aktywizację kulturalną i proekologiczną”, w ramach których uczestnicy mogli odbyć kurs pierwszej pomocy i kurs z zakresu obsługi pilarek i kos spalinowych. Lokalna Organizacja Turystyczna Ziemi Pińczowskiej zajęła się organizacją warsztatów florystyczno-rękodzielniczych, Fundacja Ekorozwój Ponidzia warsztatów tanecznych i muzycznych oraz warsztatów kulinarnych,

Ochotnicza Straż Pożarna w Krzyżanowicach przygotowała kurs kwalifikowanej pierwszej pomocy dla członków organizacji pozarządowych z gminy Pińczów, Ochotnicza Straż Pożarna w Złotej zorganizowała „twórcze warsztaty” dla lokalnej społeczności gminy Złota (plecionkarstwo, decupage, aranżacje stołu i dekoracje potraw, pieczenie torcików, babeczek i ciasteczek). Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Kwaszyn zorganizowało warsztaty dotyczące architektury krajobrazu i aranżacji ogrodów „Kwiatowe figle”, warsztaty stolarskie „Tworzymy razem” oraz warsztaty dla dzieci „Coś dla ciała, coś dla ducha - warsztaty dla małego zucha” na które składały się warsztaty kreatywne, warsztaty plastyczne i warsztaty sportowe. Warto podkreślić, że tego rodzaju działania nie tylko przynosiły skutek w postaci rozwoju wiedzy i umiejętności czy pobudzania aktywności, ale też niewątpliwie wpływały na integrację.

W ostatnich latach wzrosła liczba wydarzeń kulturalnych i sportowych oraz rekreacyjnych, które miały bardzo zróżnicowany charakter. Wymienić tu można współorganizowanie przez LGD Biegu na Grochowiska - w 2018 roku wzięło w nim udział blisko 200 biegaczy (nie tylko z Polski), a każdy z uczestników otrzymał worek turystyczny zakupiony przez LGD Ponidzie. Innym przykładem ciekawej imprezy jest koncert „Pińczowskie klimaty”, sfinansowanie festiwalu „Zielono mi” oraz rajdu rowerowego.

Projekty infrastrukturalne to kolejne z istotnych operacji realizowanych przez LGD Ponidzie. Warto zauważyć, że o poprawę infrastruktury zadbano w każdej spośród gmin. Ochotnicza Straż Pożarna w Górach otrzymała środki na modernizację budynku świetlicy wiejskiej i zagospodarowanie terenu wokół niej w miejscowości Góry (gmina Michałów), Ochotnicza Straż Pożarna w Zagajowie na rozbudowę świetlicy wiejskiej w Zagajowie (gmina Michałów), Ochotnicza Straż Pożarna w Tomaszowie na modernizację budynku świetlicy wiejskiej oraz zagospodarowanie terenu wokół niej w miejscowości Tomaszów, Ochotnicza Straż Pożarna w Sędowicach na modernizację sali świetlicy, PGKiM na utworzenie ogólnodostępnego miejsca dla mieszkańców i turystów w miejscowości Gacki-Osiedle, Ochotnicza Straż Pożarna w Krzyżanowicach na remont świetlicy w budynku OSP w Krzyżanowicach Dolnych. Miejsko Gminne Towarzystwo Sportowe w Działoszycach dostało środki na budowę obiektów małej architektury oraz altany rekreacyjnej w miejscowościach Dębiany, Kujawki, Wola Knyszyńska. Ochotnicza Straż Pożarna w Kijach otrzymała środki na zagospodarowanie terenu wokół swojej siedziby, Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Kije

odpowiadała za zagospodarowanie terenu na centrum spotkań, wypoczynku i integracji w miejscowości Górki, centrum spotkań, wypoczynku i integracji wsi w miejscowości Wola Żydowska oraz przebudowę budynku świetlicy wiejskiej w Wierzbicy. W ramach działań dokonywano również zakupu altanek, organizowano siłownie zewnętrzne, montowano instalacje fotowoltaiczne.

Można stwierdzić, że LGD Ponidzie w wielu przypadkach wręcz mobilizowało organizacje pozarządowe do działania. Pomagały im na wielu polach, a jednym z tego przykładów jest choćby „Kreator przedsiębiorczości” i szkolenia kierowane do NGO-sów. W najbliższych latach pomocne będą na pewno kolejne przedsięwzięcia służące integracji społecznej i wzmacnianiu poczucia jedności i tożsamości, wspieraniu lokalnych liderów i działaczy w organizacjach pozarządowych. Z obserwacji ostatnich działań łatwo o wniosek, że nie słabnie zainteresowanie tego typu inicjatywami.

6.3. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na przedsiębiorczość

Działania przedsiębiorcze cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem i wpisały się w pozytywny trend rozwoju gospodarczego obszaru. Nie było większych problemów z rozdysponowaniem środków, a raczej można stwierdzić, iż były one niewystarczające czy wręcz małe. Zorganizowano cztery nabory na utworzenie działalności gospodarczej i jeden na rozwój działalności gospodarczej. Z planowanych 42 przedsiębiorstw powstało już 32, a brakujące wskaźniki na pewno zostaną osiągnięte w najbliższym czasie, gdyż LGD nie może narzekać na brak chętnych. Dotychczasowy brak osiągnięcia stanu docelowego ma związek z otrzymaniem dodatkowych funduszy z bonusów na ten cel. W przypadku rozwoju z środków skorzystało 6 firm. Dodatkiem było działanie poza RLKS – „LGD-owskie wsparcie w biznesowym starcie”, które także pozwoliło na utworzenie nowych miejsc pracy. Warto wymienić też projekt współpracy „Kreator przedsiębiorczości”, w ramach którego udostępniono Lokalne Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, gdzie m.in. przeprowadzono szereg szkoleń dla przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Należy więc zauważyć, że LGD Ponidzie wspierało rozwój przedsiębiorczości na wielu obszarach.

Wśród przykładowych przedsięwzięć, które uzyskały dofinansowanie wymienić można otworzenie działalności gospodarczej, polegającej na świadczeniu usług w zakresie geodezji i budownictwa, utworzenie gospodarstwa turystycznego „Stajnia Kliszów” w miejscowości Kliszów, „Pracowni wypieków artystycznych” w Pińczowie (oferującej tradycyjne wypieki cukiernicze jak również produkty bezglutenowe i produkty dla alergików), usługi opieki nad grobami, mobilnego warsztatu samochodowego, zaś w przypadku rozwoju działalności gospodarczej wymienić można między innymi zakup wyposażenia do warsztatu mechanicznego w miejscowości Zagajów, uruchomienie krematorium w zakładzie pogrzebowym, zakup fotowoltaiki dla firmy gastronomicznej.

Poprawę na rynku pracy oraz pojawienie się nowych firm odnotowali także mieszkańcy w przeprowadzonych na potrzeby ewaluacji ankietach. Istotnego znaczenia nabiera fakt, iż firmy utworzone dzięki środkom LGD istnieją do dzisiaj (w tym nawet duża część z poprzedniego okresu programowania). Potwierdza to tylko, że działania tego rodzaju są jak najbardziej potrzebne i powinny być w dalszym ciągu kontynuowane.

6.4. Ocena wpływu zrealizowanej LSR na turystykę i dziedzictwo kulturowe obszaru

Obszar LGD Ponidzie charakteryzuje się wysokimi walorami sprzyjającymi rozwojowi turystyki aktywnej. LGD wsparciu turystyki poświęciła przede wszystkim działania z dofinansowania infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej. W każdej gminie powstawały w mniejszym czy większym stopniu jakieś obiekty, w tym zewnętrzne siłownie, place zabaw, altanki grillowe, świetlice. Rozwojowi turystyki służył też projekt współpracy ŚWiAT (Świątokrzyska Wspólna i Aktywna Turystyka), w ramach którego m.in. stworzono ofertę turystyczną, oznakowano i promowano szlaki turystyczne, zamontowano tablice informacyjne, zakupiono rowery, utworzono miejsca odpoczynku i punkty wypożyczania rowerów. Najciekawszą inicjatywą w analizowanym okresie jest niewątpliwie przygotowanie szlaku rowerowego „Madonny Ponidzia” na obszarze powiatu pińczowskiego. Połączony on został z istniejącym już szlakiem „Miejsca Mocy”, łącząc w ten sposób cenne kulturowo obiekty sakralne. Rezultatem projektu jest oznakowana w terenie trasa rowerowa o długości 98,1 km z licznymi atrakcjami turystycznymi (obiekty sakralne, przydrożne figury, kapliczki,

muzea, pałace, parki podworskie, rezerваты, pomniki przyrody, miejsca wydarzeń historycznych).

Działania promujące turystykę nierozzerwalnie związane były z kulturą i należy podkreślić, że właśnie przedsięwzięcia z dziedzictwa kulturowego również cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem. Organizacje pozarządowe chętnie i ambitnie podeszły do składania wniosków i realizacji wybranych zadań. W konsekwencji udało się zorganizować szereg interesujących wydarzeń, a także działań związanych z zabytkami. Ochotnicza Straż Pożarna w Opatkowicach (gmina Działoszyce) zajęła się odrestaurowaniem figurek przedstawiających postaci świętych zlokalizowanych na terenie gminy Działoszyce, Stowarzyszenie Ziemia Pińczowska przeprowadziło remont samolotu TS-8 Bies będącego niewątpliwie jedną z wizytówek miasta Pińczowa, Ochotnicza Straż Pożarna w Kijach otrzymała dofinansowanie na remont budynku dróżnika w Hajdaszku (gmina Kije), a Stowarzyszenie Mieszkańców Nieprowic „Nieprowice Razem” na renowację kapliczki Św. Mikołaja w Nieprowicach. Warto też wymienić takie inicjatywy jak wydanie publikacji „Kapliczki, krzyże, przydrożne figury w sercu Ponidzia”, promocję walorów obszaru należącego do miasta i gminy Pińczów z okazji 590-lecia miasta, opracowanie publikacji historycznej „Dzieje i kultura miasta Pińczowa do 1981 roku”. Stowarzyszenie Kobiet Wsi Włoszczowice zorganizowało uroczystość „Ślady Powstania Styczniowego we Włoszczowicach - Za wolność Waszą i Naszą” oraz wydało publikację „Kije i okolice - ludzie i wydarzenia”. Oprócz tego dokonywano zakupu strojów ludowych i rycerskich oraz instrumentów muzycznych czy przygotowano gadżety promocyjne.

6.5. Ocena zrealizowanych operacji pod kątem realizacji potrzeb grup defaworyzowanych zdefiniowanych w LSR

Grupa defaworyzowana to grupa osób, na które w najmocniejszy sposób wpływają zdiagnozowane problemy obszaru. W związku z tym powinna ona otrzymywać szczególne wsparcie w ramach wdrażania LSR. W realizowanej LSR grupę defaworyzowaną stanowią: osoby bezrobotne, młodzież do 26 roku życia, osoby powyżej 50 roku życia, osoby

niepełnosprawne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy. Doboru dokonano ze względu na dostęp do rynku pracy i/lub zagrożenie wykluczeniem społecznym.

Wybór należy uznać za słuszny, a prowadzone działania niewątpliwie pomogły grupom defaworyzowanym. Szczególnie skorzystały na nich osoby bezrobotne (operacje przedsiębiorcze), ale też i osoby młode i starsze. Warto podkreślić jest także to, iż po środki sięgały osoby niepełnosprawne. Działaniami z zakresu infrastruktury i dziedzictwa kulturowego zainteresowane były przede wszystkim ochotnicze straże pożarne i koła gospodyń wiejskich.

6.6. Innowacyjność

Innowacyjność w LGD Ponidzie była rozpatrywana ze względu na obszar: innowacyjność w skali powiatu i w skali gminy (przyznawano odpowiednio 2 punkty i 1 punkt). Oceny innowacyjności dokonywali członkowie Rady na podstawie złożonej dokumentacji i posiadanej wiedzy. Rozwiązania innowacyjne wymagane były przede wszystkim od podmiotów realizujących operacje z zakresu rozwoju działalności gospodarczych. Sama definicja innowacyjności przyjęta dla operacji realizowanych w ramach konkursów dotyczących podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej brzmiała: *innowacja – wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.*

Kryterium to uznane zostało przez członków Rady jako bardzo trudne, głównie z uwagi na to, iż problemy wywoływała definicja czy „kreatywność” wnioskodawców, którzy naciągali pomysły, utrudniając obiektywną ocenę. Członkowie Rady nie posiadali także często źródeł informacji o tym, czy proponowane rozwiązanie faktycznie jest innowacyjne na obszarze gminy. Mimo tego faktu zdarzały się operacje, w którym elementy innowatorskie dało się odnaleźć, jak np. usługi fotograficzne przy wykorzystaniu bezzałogowych statków powietrznych zaopatrzonych w najnowocześniejszy, profesjonalny sprzęt wykonujący zdjęcia w rozdzielczości 4K, a także paralotnię z napędem wraz z wykorzystaniem aparatu o pełnej klatce czy remont samolotu TS-8 Bies będącego niewątpliwie jedną z wizytówek miasta

Pińczowa. Kryterium wymaga jednak na pewno doprecyzowania w kolejnym okresie programowania.

6.7. Ocena jakości i przydatności wdrożonych projektów współpracy

W momencie prowadzenia badań ewaluacyjnych LGD Ponidzie zrealizowała już dwa projekty współpracy: „Kreator przedsiębiorczości” oraz „ŚWiAT”. Pierwszy z nich polegał na promowaniu lokalnej przedsiębiorczości, pomocy w tworzeniu nowych działalności gospodarczych i wspieraniu funkcjonujących firm, a także kształtowaniu postaw przedsiębiorczych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych. Zadania realizowane przez LGD Ponidzie polegały głównie na świadczeniu wsparcia dla osób planujących założyć własną działalność gospodarczą. Drugi z projektów to „ŚWiAT” (Świątokrzyska Wspólna i Aktywna Turystyka). Podstawowym działaniem było tworzenie, oznakowanie i promocja szlaków turystycznych, a dodatkowo utworzono dwa miejsca odpoczynku dla osób realizujących turystykę rowerową, zakupiono rowery i utworzono bezpłatny punkt ich wypożyczania czy zorganizowano rajd rowerowy.

Projekty współpracy idealne wpisywały się w cele jakie zostały określone w LSR. Stanowiły też dobrą formę kooperacji LGD i wpływały na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych dla społeczności lokalnych celów. Wydaje się niezbędne, aby w przyszłości w dalszym ciągu zwracać uwagę na ten aspekt działalności LGD, a także starać się dobierać do realizowania projektów solidnych i sprawdzonych partnerów.

6.8. Ocena skuteczności i efektywności działalności LGD przy wdrażaniu LSR i animowaniu lokalnych partnerów oraz ocena pracy biura

Funkcjonowanie LGD Ponidzie należy ocenić bardzo dobrze. Zatrudnieni pracownicy wykazują się dużą znajomością potrzeb lokalnych społeczności i ambitnie podchodzą do wykonywania zadań. Pracownicy biura o prowadzonych działaniach animacyjnych czy promocyjnych informują poprzez zamieszczanie informacji na tablicy ogłoszeń, na stronie

internetowej LGD oraz na portalu Facebook. Ogłoszenia o konsultacjach dotyczących naborów wniosków czy rozliczaniu projektów wysyłane są na adresy mailowe członków Zarządu w poszczególnych gminach lub pracowników urzędów gmin (z prośbą o umieszczenie informacji na stronie internetowej oraz na tablicy ogłoszeń gminy). W ramach działań promocyjnych pracownicy biura m.in. biorą udział w wydarzeniach kulturalnych na obszarze LGD i przygotowują kalendarz promocyjny. Prawdłowo realizowane są działania doradcze. Wszystko to pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Proces wdrażania należy ocenić bardzo pozytywnie. Świetne postępy w realizacji LSR stanowią dowód na to, że procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste dla beneficjentów. Warto podkreślić, że opracowany na rzecz wdrażania LSR LGD Ponidzie system kryteriów dla poszczególnych przedsięwzięć był obiektywny i jednoznaczny. Kryteria wyboru dobrze odgrywały swoją rolę i przyczyniały się do wyboru najlepszych projektów, które były spójne z celami LSR. Przedstawiciele LGD dołożyli starań by procedury i kryteria wyboru były możliwie najbardziej przyjazne dla beneficjentów i wnioskodawców.

Potrzeby poszczególnych gmin obszaru LGD Ponidzie nie są szczególnie zróżnicowane. We wszystkich gminach są potrzeby związane z nową infrastrukturą rekreacyjną, turystyczną i kulturalną. W każdej gminie są osoby, które chciałyby założyć własną działalność gospodarczą. Zauważalną różnicą są natomiast potrzeby ilościowe. Gmina Pińczów jako największa pod względem powierzchni obszaru i liczby mieszkańców zgłasza pod tym względem większe potrzeby.

Należy podkreślić, że przez cały okres wdrażania LSR utrzymywało się duże zainteresowanie naborami. Nie stwierdzono nieprawidłowości w funkcjonowaniu organów LGD. Na pozytywną ocenę zasługuje działalność biura LGD, co znajduje potwierdzenie między innymi w efektach działań podejmowanych w ramach aktywizacji lokalnej społeczności,

realizacji planu komunikacji oraz wynikach badań ankietowych dotyczących świadczonego doradztwa.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER w okresie wdrażania LSR (2015-2023)

Działalność Lokalnej Grupy Działania Ponidzie odgrywa istotną rolę w poprawie komunikacji i poziomu współpracy pomiędzy mieszkańcami obszaru. Dało się zaobserwować pobudzanie aktywności w gminach. Coraz większa liczba osób zgłasza się po środki, ale też pojawiają się nowi członkowie w LGD Ponidzie. Warto podkreślić, że nawiązywana jest też współpraca między gminami, czego przejawem choćby kontakty między członkami Rady i Zarządu LGD. Dobrze układa się też współdziałanie między pracownikami a przedstawicielami gmin. Na rozpoznawalność LGD pozytywnie wpływają zakresy tematyczne realizowanych operacji, które są atrakcyjne i trafiające w potrzeby mieszkańców. To wpływa na tworzenie dobrych warunków do rozwoju kooperacji wśród różnych lokalnych aktorów. Wszystko to dowodzi, że LGD Ponidzie jest na obszarze jak najbardziej potrzebne.

LGD Ponidzie jest bardzo dobrze rozpoznawalna na obszarze. Grupa kojarzona z prowadzonymi działaniami, w tym nie tylko przez organizacje pozarządowe, ale i samych mieszkańców. Zainteresowanie naborami na uruchomienie działalności gospodarczej również potwierdza, iż LGD Ponidzie spełnia nałożone na nie zadania. Realizowane projekty są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru LSR i wpływają na jego wzmocnienie. Wybierane projekty odpowiadają również na potrzeby społeczności.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje do dokumentu strategicznego na nowy okres programowania.

LGD Ponidzie reagowała na wskazane w LSR problemy obszaru LGD i tym samym tworzyła odpowiednie warunki do jego rozwoju. Operacje przeprowadzane w ramach wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju sprzyjały osiągnięciu założonych w niej celów. Dotyczyło to zarówno działań z zakresu przedsiębiorczości, rozwoju kapitału społecznego, infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej. Trudno wprowadzić oczekiwać, by za pomocą pojedynczych operacji, w krótkim czasie dokonać zmian społecznych na obszarze całego partnerstwa, ale LGD Ponidzie na pewno może się pochwalić, że swój wkład w rozwój posiada.

Analiza działań LGD daje możliwość sformułowania następujących rekomendacji:

1. LGD Ponidzie powinna w dalszym ciągu dużą uwagę przykładąć do operacji polegających na tworzeniu i rozwijaniu przedsiębiorstw. Potwierdza to przede wszystkim duże zainteresowanie naborami na te przedsięwzięcia, ale także fakt, iż efekty realizowanych operacji zasługują na bardzo duże uznanie.
2. Potencjał turystyczny wymaga kolejnych działań. Podstawą w tym przypadku musi być turystyka weekendowa. Dużą szansą na pewno mogło by być postawienie na agroturystykę, która w ostatnich latach zdobywa wielką popularność, a obszar LGD Ponidzie posiada spory potencjał w tym zakresie.
3. W ostatnich latach dało się zaobserwować zwiększoną aktywność społeczną mieszkańców regionu. LGD odegrała w tym aspekcie dużą rolę, między innymi poprzez wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych. Niewątpliwie warto kontynuować operacje w tym zakresie. Pomocne będą na pewno kolejne przedsięwzięcia służące integracji społecznej i wzmacnianiu poczucia jedności i tożsamości, wspieraniu lokalnych liderów i działaczy w organizacjach pozarządowych czy aktywizacji społeczności lokalnej.
4. W gminach obszaru LGD zauważalny jest proces starzenia się społeczności lokalnej. Przy planowaniu kolejnej strategii niezbędne może się okazać

uwzględnienie potrzeb osób starszych, w tym skierowanie do nich większej liczby operacji (działania prozdrowotne, atrakcje, mobilne sklepy i usługi).

5. Korzystanie z doradztwa jest nierzadko kluczową kwestią. Wnioskodawcy, którzy nie korzystają z tego rozwiązania, często dopiero na etapie składania wniosku o płatność orientują się, że dla poszczególnych działalności są wymagane dodatkowe pozwolenia lub zezwolenia w związku ze specyfiką i rodzajem inwestycji objętych operacją. W konsekwencji należy nakłaniać wnioskodawców do współpracy z pracownikami biura, analizowania instrukcji wypełniania wniosków, regulaminu naborów oraz całej dokumentacji konkursowej, konsultowanie wniosku w czasie trwania naboru. Podstawą musi więc być wzmacnianie w beneficjentach poczucie odpowiedzialności za realizację wniosku.
6. W analizowanym okresie sporo problemu przy ocenie wzbudzało kryterium innowacyjności, którego definicja nie była jednoznaczna i rodziła szereg wątpliwości. W kolejnym okresie programowania niezbędne będzie dopracowanie tego terminu.
7. W przeprowadzonych na potrzeby raportu ankietach respondenci za najbardziej oczekiwane źródło informacji o działaniach LGD uznali Facebook. Warto zadbać o częstsze wrzucanie postów (nie tylko związanych z naborami) oraz rozważyć poszerzenie aktywności w mediach społecznościowych, w tym nie tylko w serwisie Facebook.
8. Projekty współpracy stanowią dobrą formę kooperacji LGD i wpływają niewątpliwie na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych celów. Wydaje się niezbędne, aby w przyszłości w dalszym ciągu zwracać uwagę na ten aspekt, a także starać się dobierać do realizowania projektów solidnych i sprawdzonych partnerów.

8. Spis tabel i wykresów

Rysunek 1. Obszar LGD Ponidzie.	14
Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.....	15
Tabela 2. Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.....	16
Tabela 3. Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotych.	16
Tabela 4. Gminy wchodzące w skład LGD na tle innych gmin.....	17
Tabela 5. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.	18
Tabela 6. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD.	19
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	20
Tabela 8 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności.	20
Tabela 9. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.....	22
Tabela 10. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.	22
Tabela 11. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.....	23
Tabela 12. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.	25
Tabela 13. Nabory w ramach realizacji LSR przez LGD Ponidzie.	27
Tabela 14. Rzeczowy postęp w realizacji LSR w LGD.....	29
Tabela 15. Finansowy postęp w realizacji LSR.....	31
Tabela 16. Szkolenia dla organów LGD.....	36
Tabela 17. Szkolenia dla pracowników LGD.	36
Tabela 18. Realizacja planu komunikacji przez LGD Ponidzie.	41
Tabela 19. Doradztwo w biurze LGD.	45
Tabela 20. Oceny dotyczące doradztwa świadczonego w biurze LGD Ponidzie.	47
Wykres 1. Metody docierania informacji o LGD Ponidzie do mieszkańców obszaru.....	42
Wykres 2. Preferowane źródła informacji o działalności LGD Ponidzie.	43
Wykres 3. Preferowane rodzaje informacji przekazywane przez LGD Ponidzie.	44
Wykres 4. Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosku.	46

Wykres 5. Opinia na temat rozstrzygnięcia pytań zgłaszanych do doradcy.....	47
Wykres 6. Ocena zmian dotyczących aktywizacji i kapitału społecznego na obszarze LGD w przeciągu ostatniego roku.	48
Wykres 7. Ocena zmian dotyczących gospodarki na obszarze LGD w przeciągu ostatniego roku.	49
Wykres 8. Ocena zmian dotyczących turystyki i kultury na obszarze LGD w przeciągu ostatniego roku.	49
Wykres 9. Ocena zmian dotyczących infrastruktury i czasu wolnego.....	50

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Ankieta dla mieszkańców terenu Lokalnej Grupy Działania PONIDZIE

1. Czy słyszał/a Pan/Pani o działającej w tym regionie Lokalnej Grupie Działania „Ponidzie” (zwaną dalej LGD)?

1. Tak *(proszę przejść do pytania nr 2)*
2. Nie *(proszę przejść do pytania nr 3)*

2. W jaki sposób dotarły do Pana/i informacje na temat działań podejmowanych przez LGD?

(proszę zaznaczyć każdy kanał komunikacji, za pośrednictwem którego dotarły do Pana/i informacje o LGD)

1. Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD
2. Odwiedzałem/am stronę internetową LGD
3. Odwiedzałem/am strony internetowe Gminy
4. Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów
5. Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny
6. Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów
7. Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych
8. Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD
9. Odwiedzałem profil LGD na Facebooku

3. Które kanały komunikacji LGD powinna wykorzystywać, żeby w najskuteczniejszy sposób dotrzeć do Pana/i z informacjami o swojej działalności? *(proszę zaznaczyć każdy kanał komunikacji, który pozwoli przekazać Panu/i informacje o działalności LGD)*

1. Prasa lokalna
2. Strona internetowa LGD
3. Strony internetowe Gminy
4. Stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów
5. Tablice informacyjne, billboardy i plakaty
6. Newsletter

7. Wydawane przez LGD ulotki i broszury
8. Spotkania informacyjno-konsultacyjne organizowane przez LGD
9. Facebook

4. Jakiego rodzaju informacje wg Pana/Pani, LGD powinno przekazywać? (można zaznaczyć więcej niż 1 odpowiedź)

1. Informacje dotyczące planowanych konkursów o przyznanie wsparcia
2. Informacje dotyczące szczegółowych zasad ubiegania się o dofinansowanie
3. Informacje dotyczące dobrych praktyk w realizacji projektów
4. Informacje dotyczące imprez organizowanych na obszarze LGD
5. Inne,
jakie?.....

5. Czy w Pana/i gminie w ciągu ostatniego roku zaszły zmiany w wymienionych poniżej obszarach?		
Zwiększyło się zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne	Tak	Nie
Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Tak	Nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Tak	Nie
Powstały nowe firmy	Tak	Nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Tak	Nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Tak	Nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Tak	Nie
Poprawił się stan zabytków	Tak	Nie
Poprawiła się infrastruktura społeczno-kulturalna i/lub sportowa (np. świetlice, place zabaw, boiska)	Tak	Nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Tak	Nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych i/lub sportowych	Tak	Nie
Poprawiła się estetyka przestrzeni publicznej	Tak	Nie
Zwiększyła się liczba mieszkańców biorących udział w warsztatach i/lub szkoleniach	Tak	Nie

6. W której gminie Pan/Pani mieszka? (proszę zakreślić)

1. Działoszyce
2. Kije
3. Michałów
4. Pińczów
5. Złota

7. Jakie ma Pan/Pani wykształcenie? (proszę zakreślić)

1. Podstawowe
2. Gimnazjalne
3. Zasadnicze zawodowe
4. Średnie
5. Wyższe

8. Które określenia opisują Pana/Pani sytuację zawodową w ciągu ostatnich 6 miesięcy? (można zakreślić jedną odpowiedź)

1. wykonuję odpłatną pracę
2. prowadzę własną działalność gospodarczą
3. jestem rolnikiem
4. uczę się/studiuję
5. jestem bezrobotny i szukam pracy
6. nie pracuję i nie szukam pracy
7. jestem na rencie lub emeryturze

9. Proszę podać swoją płeć:

1. Kobieta
2. Mężczyzna

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Ankieta przeprowadzona w ramach badania efektywności świadczonych usług doradczych

1. Na ile zakres udzielonych porad spełnił Pana/Pani oczekiwania (proszę zakreślić w koło odpowiednią cyfrę, gdzie 1 - zupełnie nie spełnił, 5 - całkowicie spełnił)?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Uwagi:

.....

2. W jakim stopniu uważa Pan/Pani udzielone rady za przydatne (proszę zakreślić w koło odpowiednią cyfrę, gdzie 1 – zupełnie nieprzydatne, 5 - bardzo przydatne)?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Uwagi:

.....

3. Jak było Pana/Pani zdaniem przygotowanie merytoryczne (wiedza, fachowość, kompetencje) doradcy/ców (proszę zakreślić w koło odpowiednią cyfrę, gdzie 1 - bardzo słabe, 5 - bardzo dobre)?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Uwagi:

.....

4. Jak ocenia Pan/Pani kontakt z doradcą/ami? (proszę wstawić X w odpowiednim polu, gdzie 1 - bardzo zły, 5 - bardzo dobry)?

	1	2	3	4	5
Kultura osobista					
Troska o odbiorcę doradztwa					
Zaangażowanie w pomoc odbiorcy doradztwa					

Uwagi:

.....

5. Jaka jest Pana/Pani ogólna ocena udzielonego doradztwa ?

(proszę zakreślić w koło odpowiednią cyfrę, gdzie 1 - niedostateczna, 5 - bardzo dobra)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Uwagi:

.....

6. Na którym etapie przygotowania i/lub realizacji projektu korzystał/a Pan/Pani z usługi doradztwa?

(proszę zakreślić w koło jedną odpowiedź)

Informacje nt. możliwości uzyskania pomocy	Przygotowanie wniosku o przyznanie pomocy	Weryfikacja/poprawki do wniosku o przyznanie pomocy	Realizacja wniosku	Rozliczenie projektu/przygotowanie, weryfikacja wniosku o płatność
--	---	---	--------------------	--

Uwagi:

.....

7. Czy pytania, z którym zgłosił się Pan/i do doradcy zostały rozstrzygnięte?

- a) Tak, uzyskałem/am wszystkie niezbędne informacje
- b) Uzyskałem/am niektóre potrzebne informacje, ale część pytań pozostała bez odpowiedzi
- c) Nie uzyskałem/am odpowiedzi na moje pytania
- d) Trudno powiedzieć.

Dane beneficjenta

☐ Wypełniam ankietę anonimowo

☐ Dane osoby wypełniającej ankietę:

Imię i nazwisko.....

Instytucja/Firma.....

tel. e-mail

.....

Miejscowość, data

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!